

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА**

Факультет суспільних і прикладних наук

Кафедра архітектури та будівництва

на правах рукопису

Тимчишин Сергій Володимирович

УДК 904:712.253

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПАРК

«ЗАМКОВА ГОРА» В М.ДОЛИНА

Спеціальність 191 – «Архітектура та містобудування»

Наукова робота на здобуття кваліфікації магістра

Науковий керівник

Доцент кафедри архітектури та будівництва

Савчук Андрій Іванович

Івано-Франківськ – 2024

ЗВО «Університет Короля Данила»
Факультет суспільних і прикладних наук

Кафедра архітектури та будівництва

Освітній ступінь: «магістр»

Спеціальність: 191 «Архітектура та містобудування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

Огоньок Ю.В.

«dd» ccccc 2014 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЄКТ) СТУДЕНТУ

Тимчишин Сергій Володимирович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи:

«Історико-культурний рекреаційний парк «Замкова гора» в м. Долина»

Керівник роботи: Савчук Андрій Іванович, доцент кафедри архітектури та будівництва

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «26» 06 2023 року
№ 32/1 с.

2. Термін подання студентом роботи: 22.01.2024 року

3. Вихідні дані до роботи: генплан, ситуаційна схема, айрофотозйомка, фото існуючої ситуації, наукова література за темою дослідження.

4. Зміст магістерської роботи:

ВСТУП: актуальність, мета, завдання, предмет дослідження, об'єкт дослідження, методи дослідження, наукова новизна одержаних результатів,

II. Методи наукового дослідження	ст. викл. Жирак Р.М. доц. кафедри Савчук А.І.	<i>А. Савчук</i>	<i>Тимчишин</i>
III. Проектні рішення	доц. кафедри Савчук А.І.	<i>А. Савчук</i>	<i>Тимчишин</i>
V. Охорона праці та цивільний захист	проф. Касіянчук В.Д. ст. викл. Жирак Р.М.	<i>В. Касіянчук</i>	<i>Тимчишин</i>
Висновки	ст. викл. Жирак Р.М.	<i>Р. Жирак</i>	<i>Тимчишин</i>

7. Дата видачі завдання: 11 травня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи (проєкту)	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ	11.05.2023 р. – 10.06.2023 р.	виконано
2	Розділ I. Дослідженість проблеми	11.06.2023 р. – 18.07.2023 р.	виконано
3	Розділ II. Методологія дослідження	19.07.2023 р. – 25.08.2023 р.	виконано
4	Розділ III. Нормативні вимоги до проектування	26.08.2023 р. – 29.09.2023 р.	виконано
5	Розділ IV. Проектна пропозиція. Архітектурно планувальне вирішення об'єкта	30.09.2023 р. – 08.12.2023 р.	виконано
6	Розділ V. Охорона праці та навколишнього середовища.	09.12.2023 р. – 21.12.2023 р.	виконано
7	Оформлення роботи та підготовка до захисту	22.12.2023 р. – 21.01.2024 р.	виконано

Студент *Тимчишин*

(підпис)

Тимчишин С.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи *А. Савчук*

(підпис)

Савчук А.І.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Метою дослідження магістерської роботи є створення концепції розвитку туристичного парку на місці колишнього замку та прилеглих територій.

Дослідження спрямоване на відновлення та збереження історичної спадщини через створення привабливого простору, який поєднує в собі сучасні форми дозвілля і рекреаційні можливості з унікальними руїнами замку. Головною метою є привертання туристів та місцевого населення, створення позитивного туристичного впливу, забезпечення сталого розвитку області, а також розкрити історичний контекст території.

В першому розділі розглянуто історико-архітектурне обґрунтування, аналіз планувальної структури та оборонної системи замків, розташованих на території Івано-Франківської області, поняття рекреації, рекреаційні ресурси та їх класифікація; вітчизняний досвід музеєфікації, ревіталізації пам'яток архітектури до нових умов та створення паркових комплексів, світовий досвід музеєфікації, ревіталізації пам'яток архітектури до нових умов та створення паркових комплексів, висновки до розділу.

В другому розділі розглянуто загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, аналіз останніх досліджень і публікацій, останні дослідження стосовно реновації, реконструкції та пристосування замків, містобудівне обґрунтування території, висновки до розділу.

Третій розділ представляє нормативні вимоги проектування.

В четвертому розділі розглянуто проектна пропозиція, архітектурно-розпланувальне вирішення об'єкта проектування: функціональне зонування, концепція генплану, проектні рішення, висновки до розділу 4.

В п'ятому розділі розглянуто охорону праці в галузі та цивільний захист: Охорона праці та безпека життєдіяльності, охорона навколишнього середовища.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ТУРИСТИЧНИЙ ПАРК, ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНЕ ОБГРУНТУВАННЯ, РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ, ПАРКОВІ КОМПЛЕКСИ, МУЗЕЄФІКСАЦІЇ, РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ПАМ'ЯТОК, НОРМАТИВНІ ВИМОГИ ПРОЕКТУВАННЯ, КОНЦЕПЦІЯ ГЕНПЛАНУ, ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	6
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕНІСТЬ ПРОБЛЕМИ	11
1.1 Історико-архітектурне обґрунтування.....	11
1.2. Аналіз планувальної структури та оборонної системи замків, розташованих на території Івано-Франківської області.....	15
1.3. Поняття рекреації. Рекреаційні ресурси та їх класифікація.....	21
1.4. Вітчизняний досвід музеєфікації, ревіталізації пам'яток архітектури до нових умов та створення паркових комплексів.....	27
1.5. Світовий досвід музеєфікації, ревіталізації пам'яток архітектури до нових умов та створення паркових комплексів.....	31
Висновки до розділу 1.....	36
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	37
2.1. Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження.....	37
2.2. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження стосовно реновації, реконструкції та пристосування замків.....	40
2.3. Містобудівне обґрунтування території.....	41
Висновки до розділу 2.....	45
РОЗДІЛ 3. НОРМАТИВНІ ВИМОГИ ДО ПРОЕКТУВАННЯ	46
Висновки до розділу 3.....	57
РОЗДІЛ 4. ПРОЕКТНА ПРОПОЗИЦІЯ. АРХІТЕКТУРНО-РОЗПАНУВАЛЬНЕ ВИРІШЕННЯ ОБ'ЄКТА ПРОЕКТУВАННЯ	59
4.1. Функціональне зонування.....	59
4.2.. Концепція генплану.....	61
4.3. Проектні рішення.....	63
Висновки до розділу 4.....	66
РОЗДІЛ 5. ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ ...	67
5.1. Охорона праці та безпека життєдіяльності.....	68
5.2. Охорона навколишнього середовища.....	71
Висновки до розділу 5.....	72
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ	
ДЖЕРЕЛ	75

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ТЕРМІНІВ

ТРС – територіальна рекреаційна система.

ДСТУ – державні стандарти України.

ДБН – державні будівельні норми.

ДСН – державні санітарні норми.

К. п. а. – консервація пам'яток архітектури.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Архітектурна організація історико-культурних рекреаційних парків має значний потенціал у просторовому розвитку населених пунктів. Рекреаційні парки часто є не лише місцем відпочинку, але і частиною культурної спадщини. Вони можуть відображати історію, архітектурні стилі та соціокультурні аспекти різних епох. Дослідження дозволяє зберегти цю спадщину та зрозуміти її роль у сучасному суспільстві. Дослідження може виявитися корисним для розуміння того, як такі об'єкти впливають на розвиток туризму, як їх можна покращити та збільшити привабливість для відвідувачів. Рекреаційні парки є важливими для формування соціальних та культурних зв'язків у спільності. Дослідження може розкрити, як вони сприяють взаєморозумінню, спільноті та розвитку культурної ідентичності. Історико-культурні рекреаційні парки можна використовувати в освітніх цілях, сприяючи формуванню історичної та культурної грамотності у суспільстві.

Збереження природних ресурсів, розуміння історії та культурних аспектів рекреаційних парків дозволяє ефективніше управляти їх ресурсами. Це може бути важливим для збереження природних ресурсів, збалансованого використання простору та створення стійких екосистем.

Таким чином, дослідження історико-культурних рекреаційних парків є важливою темою і має значення як для збереження культурної спадщини, так і для визначення їхньої ролі у сучасному суспільстві.

Мета дослідження полягає в створенні концепції розвитку туристичного парку на місці колишнього замку та прилеглих територій. Дослідження спрямоване на відновлення та збереження історичної спадщини через створення привабливого простору, який поєднує в собі сучасні форми дозвілля і рекреаційні можливості з унікальними руїнами замку. Головною метою є привертання туристів та місцевого населення, створення позитивного

туристичного впливу, забезпечення сталого розвитку області, а також розкрити історичний контекст території.

Завдання дослідження:

Дослідити архітектурні, археологічні та історичні матеріали, пов'язані із втраченим замком.

Ознайомитись зі світовим та вітчизняним досвідом реорганізації історичних територій.

Запропонувати концепцію збереження, музеєфікації й трасування залишків руїн втраченого замку.

Розробити концепцію розвитку рекреаційного парку: «Замкова гора».

Об'єктом дослідження є територія Замкової гори в міста Долина на якій колись стояв дерев'яний замок.

Предметом дослідження просторова організація рекреаційної території на місці втраченого замку у м. Долині.

Методи дослідження:

Натурні обстеження (фотофіксація, картографічний метод)

Історичний метод (дослідження характерних деталей, які вказують на функціональне призначення різних частин території, аналіз архівних матеріалів,
)

Метод пристосування (музеєфікація, трасування, консервація)

Метод графічного моделювання

Наукова новизна

Вперше:

розроблено проектну пропозицію рекреаційного простору на місці втраченого замку з урахуванням історико-археологічної ситуації.

Вдосконалено:

стан наукових історико-архітектурних досліджень втраченого замку.

Подальший розвиток отримали:

історико-архітектурні дослідження території «Замкової гори»

туристична інфраструктура

Практичне значення одержаних результатів

Отримані результати можуть бути використані органами влади місцевого самоврядування для поліпшення рекреаційного стану зони охорони археологічного культурного шару, яка покриває «Замкову гору» та підвищення рівня популярності міста серед місцевих відпочиваючих та закордонних туристів.

Апробація результатів дослідження

Проведення консультацій з місцевою громадськістю та представниками туристичних груп для визначення їхнього інтересу та поглядів на запропоновані розвиток та реконструкцію «Замкової гори».

Публікації

Савчук А.І., Тимчишин С.В. Храм Покрови Пресвятої Богородиці у с. Голинь Калуського району. дослідження особливостей архітектури й технічного стану будівлі. Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки: матеріали VI Міжнародного науково-практичного симпозиуму (м. Івано-Франківськ, 20 травня 2022 року). Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2022. - с.301-303

Тимчишин С.В., Лаврів В.В. Храм Св. Василя Великого у с. Довге-Калуське Калуського району. Пропозиція відновлення первісного вигляду. Студентські наукові дискусії поза форматом: матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 27 травня 2022 року).

Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила,
2022. с. 173-177

Структура і обсяг дослідження.

Магістерська робота складається із вступу, 5-ти розділів, висновків за розділами, загального висновку, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 79 сторінок, а також 22 малюнки, 1 таблиця та список використаних джерел обсягом 55 найменувань на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

ДОСЛІДЖЕНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

1.1. Історико-архітектурне обґрунтування

Одними з найважливіших пам'яток Західної України є пам'ятки архітектури оборонного мистецтва, часто збережені лише у вигляді руїн, такі як колишні шляхетські резиденції, королівські замки та військові укріплення XIV-XIX ст. Загалом замки Західної України відігравали важливу роль у системі оборони регіону від постійних нападів орди кінця XV-XVII ст. [1].

Феномен замку віддзеркалив еволюцію фортифікаційних форм, які протягом свого існування набували відмінних рис у різні періоди та регіонах. У період феодалізму (XVI-XVII ст.) на нашій території існувало три типи замків: дерев'яні, кам'яні та муровані [1]. Серед них – замок в м. Долина.

Виникнення Долини припадає приблизно на другу половину X століття, а відтак на часи пастирські, легендарні, на перші початки творення п'ястовської Польщі.

Подання [2] розповідає, що: лісові масиви поміж Дністром, Свічею, Чечвою і гірськими ланцюгами в Сенечові й Вишкові належали найбагатшому в околиці руському князеві Андрійовичу, який займався вівчарством й місцем перебування котрого була Ілемня (село, віддалене 14 км на південь від Долини). Південний ланцюг гір у Сенечові відмежовував його маєтки від маєтностей сусіда князя Ратілли, з котрим підтримував добрі товариські стосунки.

На всьому гірському масиві князя Андрійовича пастухи випасали багаточисельні отари, пересуваючись з місця на місце. Одного дня дійшли до лісів у Липовій. Тут раптом відлучився від отари найстарший скоп, помчав на північ, а за ним погналася вся отара. Князь Андрійович разом з пастухами подався слідами втікачів-овець, котрих неможливо було стримати, і досяг соляних джерел, береги яких були сиві, ніби вкриті кришталіками білого снігу. Князь скуштував ці кришталіки і з подивом відчув, що це була справжня сіль.

В цьому місці розбили намети, черпали воду з сивого потоку, варили її в казанах, втолочували в ємкості з березової кори й сушили на сонці. Оскільки «втолочувати» руською мовою означає «топтати», звідси й назва - «топка» солі. Коли вже нагромадили достатні запаси солі, повернулися до Ілемні, де їх зустріли з великою радістю. Після цього пам'ятного випадку князь наказав протягом тривалого часу палити в горах вогнища на знак офіри богам і як данину вдячності за відкриті скарби. Князеві Ратіллі князь Андрійович на знак своєї приязні послав п'ять топок солі. Через деякий час обидва вирішили відшукати сиву воду і продовжити виварювати сіль.

Такі пошуки чинили вони кількаразово, але завжди безрезультатно, бо ж блукали цілим тереном, але на сиві джерела не натрапили. Нарешті, після наради з досвідченими мужами, князі вирішили податися до Бубнища й офірувати богові Перунові неторкнуті топки солі й 40 овець, щоб випросити дієву допомогу у відшуканні соленосної долини.

Там з вуст каплана почули таке пророцтво: «ті самі очі й ті самі ноги, котрі запровадили князя Андрійовича до соленосної долини, запровадять його туди й вдруге. Долина ж соленосна стане славною на схід, захід, північ і південь».

Пророцтво каплана здійснилося, коли восени того самого року, під час переходу отар князя Андрійовича з гір Аршиці до Ілемні, тільки-но добралися до гори Кут (віддалена 5 км на південний схід від Долини, 501 м), як знову скоп погнався на північ, а за ним і вся отара. Вслід за ними подалися пастухи, й зупинилися аж в соленосній долині. Знову розбили намети і виварювали сіль з сивого потоку. Цього разу князь Андрійович наказав збудувати на горі «Знесіння» високу вежу і помістити на неї силует барана, сплетений з ялинових лап, котрий ніс на хребті 5 великих колод, які мали символізувати топки солі. В подальших роках князь Андрійович оселився на берегах сивого потоку, а князь Ратілла - в сусідній місцевості, Рахині».

В цьому поданні є багато правдоподібності, починаючи від назви міста Долини, генезу котрої належить шукати у факті існування соленосної долини. Сивий потік, береги котрого були вкриті кришталіками солі, це нинішня річка Сівка, котра протікає через Долину. В гербі міста Долини зображено 5 топок солі, що на думку дослідників, також може мати певний зв'язок з вищеподаною розповіддю [2, с. 38].

Як історична пам'ятка, замок поки-що мало досліджений і становить надзвичайно великий інтерес для археологів та істориків, адже про нього наявні лише короткі історичні відомості. Досліджуючи історію виникнення, становлення та занепаду замку у Долині, внесок його власників у розбудову, архітектурні особливості, багато дослідників опираються на історію замку у Перегінську, оскільки обидві пам'ятки є спорідненими.

«Науковці стверджують, що в урочищі «Замчище» в стародавні часи було споруджено та існувало щонайменше п'ять долинських замків. Замок, котрий був у Долині побудований після надання магдебурзького права у 1418 році, став для міста оплотом і твердинею. Територія «Замчища» є історичним місцем і заслуговує на детальні археологічні обстеження, архівні дослідження та наукові вивчення з метою пропагування та популяризації понад тисячолітньої історії Долини» [3].

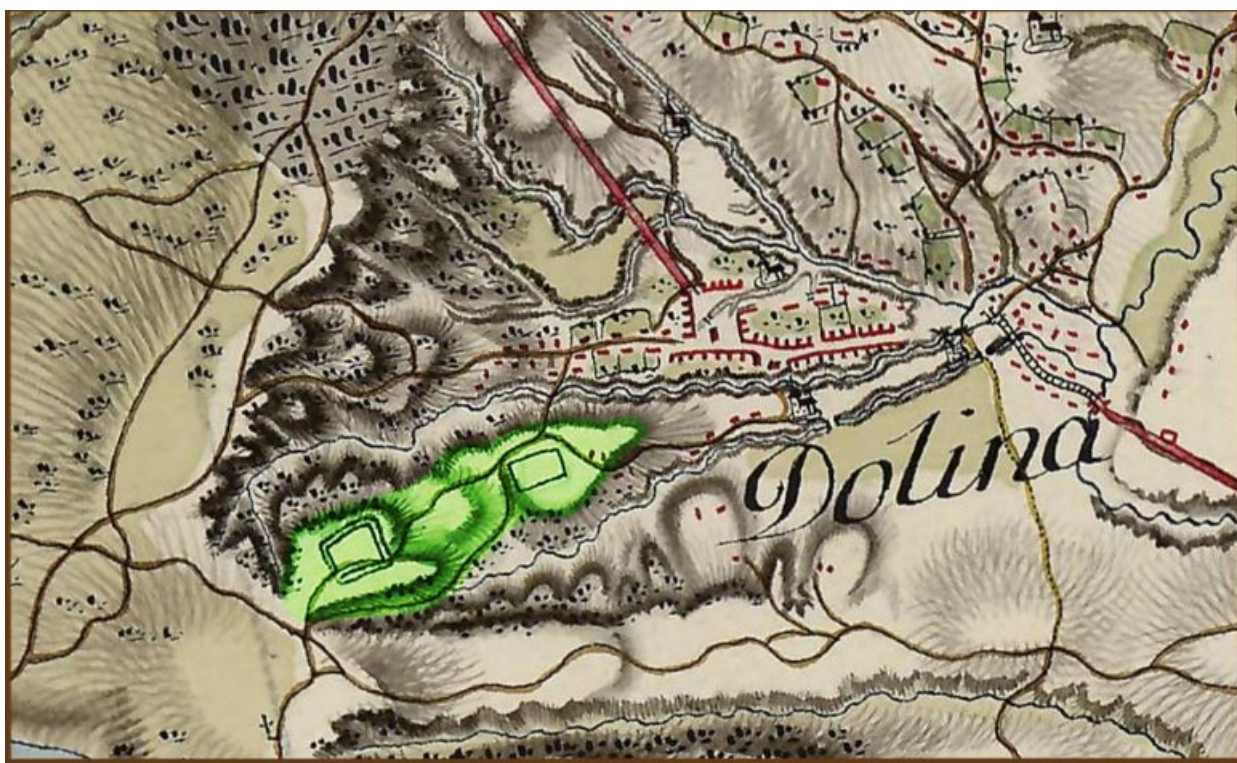
Як описує В. Лозинський, польський дослідник, мистецтвознавець та історик, ««Кожен шляхетський дім являв собою малу фортечку». Був обкопаний, оточений частоколом, мав заграбовані вікна, а двері дуже міцні й часто окуті. Кожен заможніший шляхтич намагався мати на своєму обійсті дерев'яну башту, котра слугувала для оборони і для сторожі. Де не було башти, там челядники почергово відбували на даху варту, співаючи, трублячи, дмучи в пищалки на знак того, що тут пильно пантрують. На сигнал, поданий з будинку дідича, в селі починали бити в церковні дзвони, а обов'язком підданих було з сокирами, косами і киями поспішати давати відсіч ворогові» [2, с. 47].

«Заможніша шляхта посідала замочки, найчастіше дійсно дерев'яні, але забезпечені баштовими чатівнями, оточені валом або потужним гострокільним парканом. В гроських документах такі двори завжди йменуються як «fortalitia», з додатком «muratum», якщо замочок був мурований. Більший замок, фортифікований згідно правил, завжди називали «агх». Малих замочків було без ліку в місцевостях, в котрих до тієї пори ніхто навіть не припускав їх існування, бо їх слід загубився в давнині, й зберігся тільки в документах».

«Поблизу замку було звичайне місто, котре називали королівським, часто оточене муром або тільки парканом. Воно мало надану королем власну землю, власний радний суд і бурмістрську установу. Опіка над королівськими містами, до котрих належала й Долина, була тоді довірена королівським службовцям, котрих називали старостами. Староста був комендантом замку і командиром місцевої залоги. Одночасно був судовим старостою й адміністратором маєтностей, котрі знаходилися довкола замку. Від того часу, коли Зигмунд Август в 1562 р. встановив «кварту», про котру перед тим вже була мова, але не визначив над нею жодного нагляду, цілком не цікаво було ані старості, ані орендареві на утриманні предмету оренди в доброму стані, їх цікавило лишень отримання найвищого доходу при найменших зусиллях. Через це замки в королівщизнах руйнувалися вщент, а будівельні матеріали місцева людність забирала для спорудження околичних будівель. Так знищився долиньський замок, про який люстратори в 1662 році висловлюються таким чином: «замок на горі був, котрий є не ворогом знищений, але через *per negligentiam* (недбальство) колишніх орендарів обернений в ніщо і *de plano* спустошений». Услід за цим, як пише Моуджецький, тобто від 1590 р., датується «висмоктування з міст тих інвестицій, котрі були їм надані на утримання в квітучому й оборонному стані».

Міста швидко скочувалися до занепаду, через що, звернувши на це увагу, сейм у 1609 р. визначився зі спеціальною слідчою комісією, котра повинна була цьому запобігти» [2, с. 48].

Картографічний матеріал заслуговує на особливу увагу при аналізі території Замчища. Вперше картографування залишків Долинського замку, як окремої класифікованої одиниці проводилось австрійськими дослідниками в кінці XVIII ст. Мапа обер-лейтенанта Фрідріха фон Міга 1779-1783 років [4] є практично першим документальним джерелом, що підтверджує його існування (Мал. 1.1).

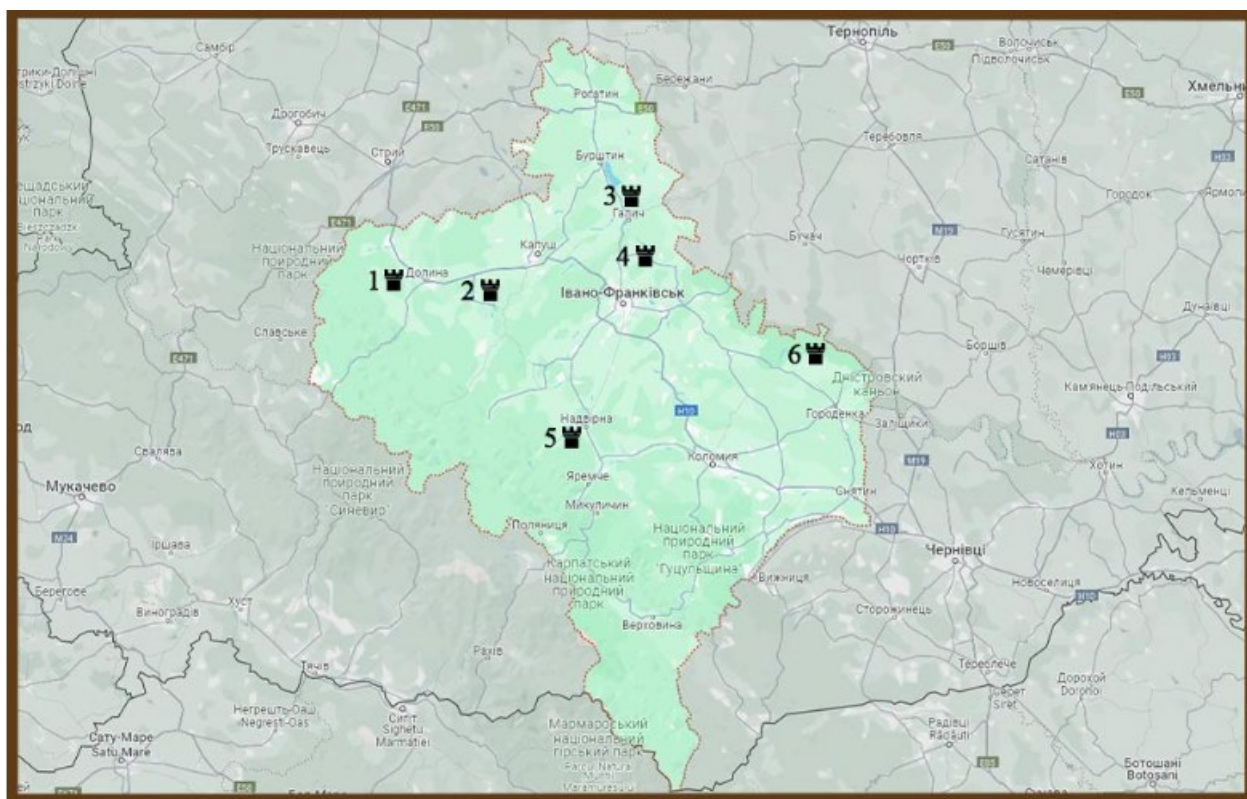
Мал. 1.1. Картографування залишків Долинського замку. Мапа обер-лейтенанта Фрідріха фон Міга 1779-1783 років

1.2. Аналіз планувальної структури та оборонної системи замків, розташованих на території Івано-Франківської області

Найменш очікувано говорити про замки в Івано-Франківській області, адже тут їх дуже мало. Але крім кількості, страждає ще й їх збереження. Всі замки, про які зараз піде мова знаходяться в напівзруйнованому стані, або іншими словами – руїни. Але незважаючи на це, потрібно проаналізувати ці місця, адже кожне з них зберігає свою історію (мал. 1.2).

Єзупільський замок, м. Єзупіль

Побудований замок в 16 столітті на місці злиття річок Бистриця і Дністер. Достовірних відомостей про архітектуру замку немає. Замок був оточений валом, а вхід до нього здійснювався через підвісний міст. Крім того, замок був чудово укріплений, що дозволяло місту захищатися в разі ворожого вторгнення. Обійшовши глибокий рів, що відділяв замок від міста, і пройшовши через браму, можна було потрапити на невелике замкове подвір'я, яке було видно з вікон кімнат. Ззовні, у замкових стінах, можна було побачити бійниці. Сам замок являв собою одноповерхову квадратну в плані будівлю з цегли та каменю. З усіх чотирьох боків були побудовані вежі, з яких можна було побачити панорамний вид на навколишню місцевість. Замок згорів під час облоги татарським військом, через випадкове загоряння пороху, що зберігався в замку. 1598 року на його місці збудували костел і красивий домініканський монастир [5].

Мал 1.2. Географічне розташування замків Івано-Франківської області (1-Долинський замок; 2-замок Скарбека; 3-Галицький замок; 4-Єзупільський замок; 5-Пнівський замок; 6-Чернелицький замок;)

Чернелицький замок, с. Чернелиця

Чернелицький замок був побудований в 1659 році, висота оборонної стіни становить 6 метрів, а товщина стін - 2,5 метра. У стінах є бійниці для вогнепальної зброї. По чотирьох кутах фортеці розташовані чотири бастіони з гострими кутами. Найкраще зберігся західний вал. Тут розташована двоповерхова квадратна в'їзна вежа з арковим проїздом, обрамлена білим каменем і вкрита дахом. В'їзна вежа з брамою на головному фасаді прикрашена висіченим у камені гербом «Погоня». Праворуч від брами знаходиться гарматна яма, а ліворуч - вхід до льоху. Західний фасад брами прикрашений гербом «Пилява» і розташований над кам'яними одвірками. У фортеці є підвал. Колись Чернарицька фортеця вважалася найсильнішим східним форпостом Речі Посполитої. Зараз, на жаль, вона знаходиться в стані руїни (мал. 1.3.)[6].

Мал 1.3. Чернелицький замок, 2012 р.

Замок Скарбека, м. Рожнятів

У 15 столітті на пагорбі на південний захід від села для захисту місцевого населення і торговельних шляхів було збудовано міцний замок, який з 1464 року став повноцінною фортецею, що слугувала для оборони навколишніх

територій. Замок був повністю оточений земляним валом і високим дерев'яним парканом, з кам'яною вежею і низкою укріплень, через які відкривалися два підземні ходи. Один з них вів від вежі і вниз по схилу до урочища Батин, інший - до розташованого неподалік Василіанського монастиря.

На подвір'я Рожнятівського замку можна було потрапити лише через браму, перекинута великим дерев'яним мостом. Всередині знаходилися житлові споруди та будинки, серед яких дерев'яний житловий будинок, триповерхова стодола зі стайнею та павільйоном, пекарня, стайня та будівля невідомого призначення. Замок рідко згадується в історичних джерелах.

Серед багатьох замків у цій місцевості, замок Скарбека виділявся високою вежею донжон, що прилягала до обнесеної муром круглої башти. Болотиста місцевість навколо замку пізніше перетворилася на ставок, прозора вода якого відображає обриси величного замку.

Мал. 1.4. Замок Скарбека, сучасний стан

У 1919 році в замку Скарбека розмістився окружний суд. Після Другої світової війни будівля була перебудована. Верхня частина вежі була знесена і залишилися лише частини першого ярусу (мал. 1.4.). Згодом тут було створено

поліцейську дільницю. Неоготичні шестикутні кути вежі та форма вікон нагадують про давню пишність замку Скарбека. Оборонні рови в землі і товщина старих укріплень свідчать про те, що будівля, яка з 1991 року є пам'яткою архітектури місцевого значення, має сильну і цікаву історію [7].

Пнівський замок, м. Надвірна.

У 16 столітті на околиці Старгори з'явився Пнівський замок. Його збудувала родина польського феодала - Куропатва. Замок мав дуже вигідне розташування. Через нього проходив один з найбільших торговельних шляхів. На той час Пнівська фортеця була найбільш укріпленою спорудою в Україні. Вона мала оборонні функції і кожна її деталь була добре продумана.

Мал 1.5. Пнівська фортеця, сучасний стан

Товсті стіни були з'єднані міцними, високими вежами, причому вежі трохи виступали над загальними рисами споруди. Це дозволяло легко прострілювати і бачити з усіх боків вхід до фортеці. Вхід був захищений величезним штучним ровом, заповненим водою. З іншого боку фортеця була надійно захищена скелями. Стіни були збудовані з сірого колотого каменю з червоною цеглою подекуди.

Фортеця кілька разів піддавалася жорстоким облогам з боку козаків і турків, у 19 столітті була неодноразово зруйнована і втратила своє первісне значення. На сьогоднішній день добре збереглася лише північна стіна фортеці (мал. 1.5.). На ній ще залишилися сліди первісної штукатурки будівлі. Залишилися стояти кілька веж, збереглися підземні каземати [8].

Галицький замок, м. Галич

Галицький замок (мал. 1.6.) - одна з найдавніших твердинь Галичини, що розташована на пагорбі над поселенням Галич, над річкою Дністром. Перші згадки про укріплену цитадель, попередницю замку, датуються 1114 роком. Як оборонний форпост замок галицького староства був зведений у середині XIV ст. Це було дерев'яно-земляне укріплення, оточене зусбіч валами.

Кам'яним і трикутним в основі замок став у XVII ст. План реконструкції розробив італійський інженер Франсуа Корразіні. Відомо, що тоді фортеця мала три кутові вежі і дві тераси. Продовженням власне замку було подвір'я, оточене мурами із ще двома вежами. Всередині була розміщена замкова каплиця під покровительством святої Катерини, а в підземеллях — арсенал та продовольчі товари.

Черговий раз фортеця була зруйнована турецько-татарським військом у 1676 р. Хоча твердиня відновлювалася, через розбудову недалекого Станіславова вона потрохи втрачала оборонне значення і занепадала. У 1796 р., за правління австрійців, фортечні мури почали розбирати.

Галицька фортеця є однією з найстаріших фортець Галичини і розташована на вершині пагорба в місті Галич, над річкою Дністер. Перша згадка про укріплення замкового типу датується 1114 роком. У середині 14 століття було збудовано Галицький старостинський замок – дерев'яно-земляну фортецю, обнесу мурами.

Мал 1.6. Галицький замок, сучасний стан

У 17 столітті замок був перетворений на трикутну фортецю з каменю. Італійський інженер Франсуа Коразіні розробив плани його реконструкції. Відомо, що замок мав три кутові вежі і дві тераси. Сам замок розташовувався навколо обнесеного муром внутрішнього двору з ще двома вежами. В середині була каплиця під патронатом святої Катерини, підземелля зі зброярнею та продовольчими складами.

Фортеця була зруйнована турецько-татарськими військами у 1676 році, і хоча була відновлена, поступово втратила своє оборонне значення і занепала через розвиток сусіднього Станіслава. У 1796 році фортечні мури були знесені за часів австрійського панування [9].

1.3. Поняття рекреації. Рекреаційні ресурси та їх класифікація

Будучи однією з основних форм продуктивного використання вільного часу людей, рекреація - це соціальне, економічне і наукове явище, де міжгалузеві та міждисциплінарні кордони не мають значення. Незважаючи на ці особливості, саме географія зробила найбільший внесок у вивчення і

розуміння рекреації, де саме і сформувалася сильна наукова дисципліна - географія рекреації і туризму.

Рекреація (від французького «recreation», польського «rekreacja» - відпочинок, від латинського «recreatio» - відновлення сил) - відновлення чи відтворення фізичних і духовних сил, витрачених людиною в процесі життєдіяльності; рекреація включає різноманітні види діяльності у вільний час, спрямовані на відновлення сил і задоволення широкого кола особистих і соціальних потреб та запитів [10].

Цивілізований відпочинок, забезпечуваний різноманітними методами профілактики захворювань у спеціальних умовах, екскурсійно-туристичними подіями та фізичними заняттями, визнається як суттєвий аспект сучасного життя, який стає невід'ємним засобом розвантаження та відновлення працездатності в нормальних умовах.

Основне завдання рекреації - це не лише відновлення фізичних і психічних можливостей, але і всебічний розвиток духовності кожної особи. Забезпечення сприятливих умов для розвитку творчості та духовного світу стає головною потребою, яка має задовольнятися у процесі рекреаційної діяльності. Такий підхід визначає рекреацію як невід'ємний елемент повсякденного життя, необхідний для зняття напруги та підтримання оптимальної працездатності [11].

Рекреацію також можна сприймати як заплановану неактивну діяльність, здійснювану на чисте прохання. У глибшому сенсі її розглядають у зв'язку з емоційними переживаннями і натхненням, одержуваними від рекреаційної діяльності. З іншого боку, рекреацію можна сприймати як систему ресурсів і послуг.

Рекреаційна діяльність пов'язана з використанням ландшафтів і великих площ землі. У цьому сенсі рекреація конкурує із суспільно-виробничою діяльністю, що використовує природні ресурси, такою як сільське і лісове господарство, рибальство, промисловість і видобуток корисних копалин.

Певні види рекреаційної діяльності потребують специфічних наборів об'єктів інфраструктури. Окремі частини цих об'єктів називаються звичайною інфраструктурою, оскільки вони створюють лише приємні умови для відпочинку, використовуються для здійснення багатьох видів рекреації, не залежать від їхньої спеціалізації і не впливають на неї (наприклад, готелі, транспортні засоби, транспортні шляхи, мережі зв'язку, телекомунікації).

Якщо заняття певним видом рекреаційної діяльності неможливе без наявності специфічних об'єктів інфраструктури, що є необхідними тільки для даного виду рекреації та відображають його спеціалізацію. Така інфраструктура вважається специфічною інфраструктурою [12].

Окрім наявності рекреаційних ресурсів, для здійснення рекреаційної діяльності важлива також допоміжна інфраструктура. Інфраструктуру можна поділити на різні типи, оскільки вона слугує різним рекреаційним потребам, деякі з яких розглядаються в цій роботі.

Інфраструктура поділяється на приватну, соціальну та універсальну, залежно від того, чи використовується вона лише в рекреаційному секторі, чи в інших сферах життя суспільства (таблиця 1.1.) [13].

У західній науковій літературі широко використовується термін «outdoorrecreation», тобто «відпочинок поза домом». Це, звісно, передбачає існування «закритого відпочинку», тобто відпочинку вдома або в іншому приміщенні. Однак цей вид рекреаційної діяльності вивчали психологи, соціологи та інші фахівці. У пострадянській географії такого розмежування немає. Поняття «рекреація» апріорі включає в себе розуміння вітчизняними вченими певного виду діяльності поза домом.

На перший погляд, питання організації та проведення рекреації просте. Це пов'язано з тим, що рано чи пізно, часто або епізодично всі люди стикаються з проблемою організації дозвілля. І за тим, як задовольняється потреба людини у відновленні психологічної та фізичної енергії в суспільстві,

можна визначити ступінь розвитку самого суспільства і культурний рівень особистості.

Таблиця 1.1

Види інфраструктури рекреаційної діяльності у різних сферах життєдіяльності людини

Сучасне дозвілля стало популярним не тільки тому, що цінується як засіб фізичного та психічного збагачення, а й тому, що перетворилося на невід'ємний атрибут людей, які досягли певного життєвого успіху, і головне, тому, що стало потужною та прибутковою індустріальною галуззю [10].

Певні види рекреаційної діяльності потребують специфічних наборів об'єктів інфраструктури. Окремі частини цих об'єктів називаються звичайною інфраструктурою, оскільки вони створюють лише приємні умови для відпочинку, використовуються для здійснення багатьох видів рекреації, не залежать від їхньої спеціалізації і не впливають на неї (наприклад, готелі, транспортні засоби, транспортні шляхи, мережі зв'язку, телекомунікації).

Якщо заняття певним видом рекреаційної діяльності неможливе без наявності специфічних об'єктів інфраструктури, що є необхідними тільки для даного виду рекреації та відображають його спеціалізацію. Така інфраструктура вважається специфічною інфраструктурою [14].

Рекреаційні ресурси - це об'єкти, явища і процеси природного та антропогенного походження, які використовуються або можуть бути використані для розвитку рекреації та туризму. Рекреаційні ресурси є матеріальною і духовною основою для формування різних видів ТРС і таксономічних ранжирів.

Основною характеристикою рекреаційних ресурсів є їх здатність відновлювати і розвивати психічні та фізичні сили людини. Такі ресурси придатні для прямого та опосередкованого споживання, а також для створення різноманітних рекреаційних дестинацій та надання рекреаційно-туристичних послуг.

Рекреаційні ресурси можна умовно поділити на дві групи: природні та історико-культурні.

До природних рекреаційних ресурсів належать геологічні системи природного та антропогенного походження, природні об'єкти, явища і процеси природного та антропогенного походження, що мають внутрішні та зовнішні характеристики і особливості для організації сезонної або цілорічної рекреаційної діяльності. У межах природних рекреаційних ресурсів розрізняють клімат, ландшафт, рельєф, джерела, організми, грязі, воду та інші ресурси. Наприклад, бальнеологічні ресурси можна розділити на мінеральні води з різним хімічним складом і різними терапевтичними ефектами.

Історико-культурні рекреаційні ресурси включають історичні, архітектурні, археологічні та пам'ятки, що мають рекреаційну привабливість, такі як місця, пов'язані з життям і діяльністю важливих історичних постатей, території, де збереглися важливі етнографічні особливості, релігійні споруди, музеї та художні галереї. Всі ці рекреаційні ресурси можуть приваблювати

людей для задоволення їхніх духовних потреб, задовольняти їхній голод до знань та спричиняти зміни в навколишньому середовищі для психофізіологічного відновлення.

Матеріально-технічне оснащення рекреації і туризму сучасними основними фондами, економічне втручання, яке дедалі помітніше проявляється в цій сфері господарювання, конструктивні зміни природного середовища та історико-культурного середовища, організовані людьми, вимагають виділення соціально-економічних рекреаційних ресурсів. До них відносяться матеріально-технічна інфраструктура рекреації та туризму, пов'язана з нею транспортна інфраструктура та трудові ресурси, а також різноманітні аквапарки, басейни, дитячі майданчики та тенісні корти. Ці антропогенні рекреаційні ресурси становлять дедалі більшу частку від загальної кількості.

Поняття «рекреаційні ресурси» є не лише географічним, але й історичним. Тому нові види рекреаційних ресурсів з'являлися, з'являються і будуть з часом з'являтися. Розуміння цього факту дозволило українському вченому О. Бейдику, відомому фахівцю в галузі рекреаційної географії, виділити уфологічні рекреаційні ресурси, тобто території, на яких виявлені аномальні явища, викликані контактом з позаземними цивілізаціями. Хоча такий контакт науково не доведений, індустрія відпочинку та туризму все частіше включає місця можливої позаземної присутності до своїх туристичних маршрутів.

Для рекреаційної географії велике значення має всебічна і професійна оцінка рекреаційних ресурсів регіону. Ця оцінка є суб'єктивною і значною мірою залежить від досвіду, інтелектуального та освітнього рівня дослідника. Рекреаційні ресурси можна оцінювати якісно, кількісно, в балах і у вартісному вираженні.

Якісні оцінки використовують такі терміни, як «найкращий», «кращий», «гірший», «найбільший», «більший», «найпривабливіший», «помірно сприятливий» і «більш вигідний». Якісні оцінки завжди робляться в контексті

розваги. Людині притаманна здатність порівнювати. Якщо вони відвідують принаймні два місця відпочинку, вони повинні порівняти їхню якість. Ця якісна оцінка, хоча і є суб'єктивною, має значний вплив на загальну думку про рівень привабливості певного рекреаційного об'єкту чи території.

Кількісна оцінка визначає формальні характеристики рекреаційних ресурсів, такі як метри, кілометри, грами на літр, температура, солоність, забруднення води, глибини прибережних вод та кількість опадів. Система оцінювання є чимось середнім між якісною та кількісною. На основі суб'єктивного впливу при розробці рейтингової шкали певним типам або підтипам рекреаційних ресурсів присвоюються певні бали. Найчастіше використовується 37-бальна шкала. Наприклад, п'ятибальній шкалі відповідає якісна оцінка «найкращий», «вище середнього», «середній», «нижче середнього» та «найгірший».

Оцінка рекреаційних ресурсів наразі домінує у сфері економічного розвитку. Інвестиції спрямовуються на найбільш привабливі види використання ресурсів, які, як правило, мають найвищу ціну. Підвищення цін на рекреаційні ресурси є вимогою часу [15].

Підсумовуючи, хочу сказати, що рекреація є невід'ємним елементом у житті, необхідна для підтримання працездатності та відпочинку людини. Оптимальний набір інфраструктурних об'єктів, необхідних для відпочинку, сильно залежить від виду рекреаційної діяльності. Також, потрібно виділити специфічну інфраструктуру яка необхідна для занять певними видами рекреаційної діяльності, оскільки без неї неможливо обійтися, і звичайною інфраструктурою, яка створює приємні умови для відпочинку.

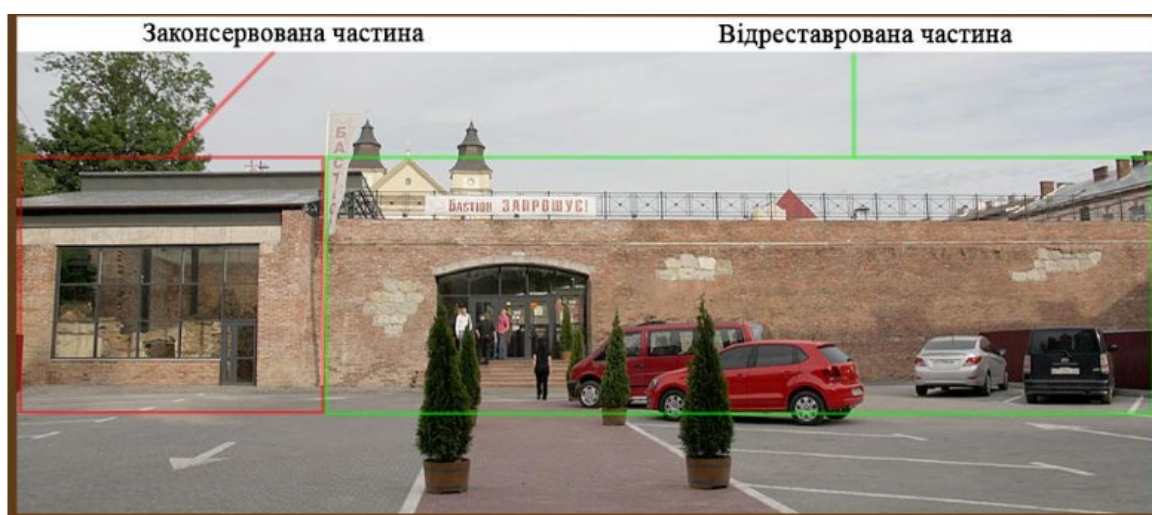
1.3. Вітчизняний досвід музеєфікації та пристосування пам'яток архітектури до нових умов

Фортечна галерея «Бастіон», Івано-Франківськ

Частина муру оборонної фортеці з бастіоном – це всі фрагменти які залишилося від стародавніх міських укріплень фортеці Станіславава.

Від старих стін Станіславівської фортеці залишилися лише фрагменти бастіонів. Фортеця була збудована у 1662 році за наказом київського воєводи А. Потоцького. На той час місто підпорядковувалося Магдебурзькому праву. У 1679-82 роках навколо замку були викопані рови, побудовано оборонні стіни і зведено шість бастіонів. Однак у XIX ст. австрійська влада наказала майже повністю знести укріплення.

Сьогодні з усіх бастіонів у досить хорошому стані залишився лише один цегляний бастіон, який знаходиться у Фортчному провулку (мал. 1.7.). Інші три бастіони мають чіткі обриси; Після реставрації, яка відбулась у 2002 році, перший бастіон увійшов до сувенірної галереї [16].

Мал 1.7. Фортчна галерея Бастіон. Відреставрована та законсервована частина Станіславівської фортеці

Фортчна галерея «Бастіон» знаходиться поруч із однією з історичних пам'яток Івано-Франківська — залишками міського фортчного муру. Назву торгово-розважальному комплексу позичив один з бастіонів Станіславської фортеці, який реставрували 2002 р. Залишки давніх укріплень інтегровані в нову будівлю, побудовану за зразком історичного бастіону.

«Бастіон» складається з прогулянкової тераси та галереї. У галереї є кафе, ресторан, галерея сучасного мистецтва «Арт на Мур», магазини, де продають

кераміку, народні костюми, ювелірні вироби, рукоділля, аксесуари, картини із зображенням міських пейзажів, парфумерію і косметику та інші сувеніри. У галереях відбуваються змінні виставки різних видів мистецтва, таких як фотографія, живопис, графіка та скульптура. Також організуються літературні читання та презентації книг. На площі проводяться різноманітні фестивалі.

Відвідувачі галереї можуть побачити живу історію старих фортечних мурів, збережених під склом (мал. 1.8.), єдиний вцілілий південно-західний бастион Станіславівської фортеці та каземати [17].

Мал. 1.8. Консервація руїн Станіславівської фортеці

Парковий комплекс «Гюргівська фортеця», Біла Церква

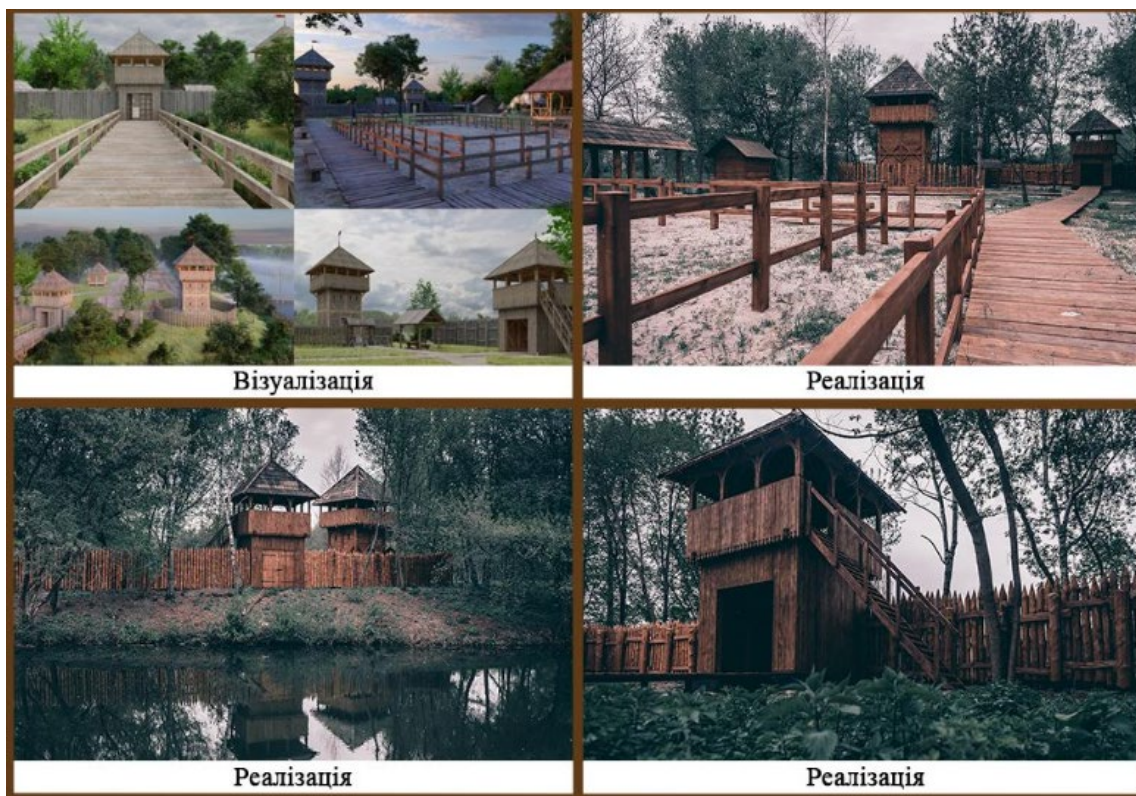
Парковий комплекс «Гюргівська фортеця» (мал. 1.9.) в стилі середньовіччя є новим туристичним об'єктом у Білій Церкві. Розташований на острові Кохання, який знаходиться в районі рекреаційної зони по вул. Річкова (район Вокзальна). Парк створений на базі стилізованої середньовічної фортеці за архітектурою Київської Русі.

Гюргівську фортецю збудували в рамках реалізації проєктів переможців Громадського бюджету 2020. Роботи з будівництва були завершені до початку 2022 року [18].

Головною особливістю паркового комплексу став його стиль, тому що автори проєкту зробили парк в стилі середньовіччя. Це місце стало новим

туристичним об'єктом міста. Вхід до парку безкоштовний для всіх бажаючих. Парк створювався на основі вже існуючої рекреаційної зони.

Парк частково огорожений частоколом. На території парку є дві оглядові вежі, ристалище для турнірів та змагань, трибуна для глядачів, сцена та альтанки [19].

Мал 1.9. Візуалізації та сучасний стан парку «Гюрівська фортеця»

Парк Київська Русь, с. Копачів

У 34 км від Києва, в с. Копачів знаходиться центр культури і історії, який відтворює на основі наукових даних архітектурний образ Стародавнього Києва та атмосферу Давньої Русі V-XIII ст.

Територія Князівства Київська Русь займає понад 20 гектарів, на яких розташовані споруди V-XIII ст., що існували в межах дитинця та передмість Києва (Передмістя, Посад).

На території можна побачити обриси Києва X століття, оточені оборонними спорудами загальною висотою до 15 метрів (мал. 1.10.).

На сьогодні, ця оборонна споруда є шедевром середньовічної архітектури і складається з:

- Михайлівських воріт Київського Дитинця висотою 21 м;
- земляного валу висотою 9 метрів (загальна довжина валу складає близько 1,5 кілометра) і частково оборонного рову;
- єдиної в світі дерев'яної фортечної стіни з протяжністю 300 м – заборони, внесеної до Національного Реєстру рекордів України; [20]

Мал 1.10. Панорама дерев'яної фортечної стіни

Головним об'єктом парку є стародавній київський дитинець, просторовий та архітектурний вигляд якого повністю відтворено. Зараз тут можна побачити мур-столпіє оборонної стіни, триповерхову в'їзну браму з двома баштами, турнірний зал (ристалище, де проводилися богатирські ігри та середньовічні турніри), княжу палату (палацова резиденція для почесних гостей), сторожові вежі, табір вікінгів і стан кочівників, а також зрубаний київський житловий будинок XI -XII ст. [21]

1.4. Світовий досвід музеєфікації та пристосування пам'яток архітектури до нових умов

Реконструкція палацу Сатмарі, м. Печ, Угорщина

«Існуючі руїни ренесансного палацу Сатмарі є однією з найцінніших пам'яток Угорщини, що охороняються. Палац розташований у місті Печ, яке є одним з найстаріших міст південно-західного регіону Угорщини з давньою історією.

Під час локальної просторової реконструкції було спроектовано Г-подібну сталеву конструкцію, якої не вистачало з південно-східного боку, яка включає оглядову вежу та сходи, що ведуть до неї, а також технічне приміщення, необхідне для використання театру. Будапештські архітектори замінили відсутній кут зруйнованого ренесансного палацу на оглядовий майданчик зі сталі Кортен (мал. 1.11.).

Мал 1.11. Оглядовий майданчик зі сталі Кортен

«We chose Corten steel as the primary material of our intervention to make the new structures significantly distinguishable from the older parts,» architect Márton Dévényi told Dezeen. «The old remaining structures had been so incomplete for centuries that we did not want to rebuild them, we preferred to show their absence.»

«Ми обрали кортенівську сталь як основний матеріал для нашого втручання, щоб зробити нові споруди помітно відмінними від старих частин, - розповів архітектор Мартон Девені (Márton Dévényi). «Старі структури, що

залишилися, були настільки незавершеними протягом століть, що ми не хотіли їх перебудувати, ми вважали за краще показати їхню відсутність».

Важливо зазначити, що нове будівництво не мало на меті бути формальною реконструкцією (насправді це не було метою, а кількість наявних даних була недостатньою), тому воно не повторює належним чином первісний масив. Натомість їхнім завданням було створити таку масу на місці колишнього кута стіни, яка б посилювала будівельний характер руїни, і не була руїною, обрамляючи вид на місто разом з теперішнім кутом, нагадуючи акт огляду з будівлі. На території руїни більше не проводилося жодних реконструкцій, архітектори не мали на меті «добудувати» руїну. Очевидно, що з оглядової вежі відкривається захоплюючий вид на місто, але в той же час є гарний вид і на внутрішню частину руїни, що робить реконструкцію плану акуратною і показовою» [22].

Реконструкція замку Кале, м. Ронде, Данія

«Нова вежа дає відвідувачам несподівано складний просторовий досвід всередині 700-річної середньовічної руїни, раніше недоступної для публіки. Колись національна пам'ятка, куди туристи могли зазирнути лише через невеликий отвір, щоб оглянути інтер'єр, а зараз повністю імерсивний архітектурний об'єкт.

Вперше замок був збудований для ютландської знаті у 1313 році, але вже у 1320 році за наказом нового короля його було зруйновано. Протягом століть місце було перепрофільоване як місцевий адміністративний центр, а згодом - як державна в'язниця.

Тепер, після її реставрації у 1903 році, відвідувачі можуть оглянути кубічну структуру та насолодитися вражаючими видами на затоку з її вершини. Вежа Кале пропонує новий погляд на навколишній ландшафт і знайомить туристів і данців з деталями первісної конструкції замку.

Архітектори спроектували вхід, зигзагоподібні сходи та оглядову вежу, де відвідувачі зустрічаються віч-на-віч з археологічними шарами залишків Кале Слотсруїн (мал. 1.12.). Це місце є національною туристичною визначною пам'яткою, розташованою в північній частині півострова Ютландія, на північний схід від Орхуса, другого за величиною міста Данії.

Замок площею 38 квадратних метрів має три поверхи заввишки і два поверхи завглибшки. Щоб забезпечити максимальне збереження об'єкту та його поодиноких вцілілих цеглин, архітектори використали власний портативний 3D-сканер для вивчення його точних розмірів. Ця технологія дозволила їм спроектувати нові сходи зі сталевого каркасу з надзвичайно низькими допусками, з опорами лише в чотирьох точках руїни. В результаті, верхня частина сходів ніби плаває від однієї стіни до іншої.

Мал 1.12. Зовнішній та внутрішній вигляд замку.

Дві скляні коробки простягаються від сходів через існуючі еродовані отвори, дозволяючи відвідувачам вийти за межі замку для альтернативних поглядів на різні висоти.

З моменту відкриття кількість відвідувачів подвоїлася, а проект був номінований на Європейську премію імені Міса ван дер Роє 2017 року. Це доказ того, що з увагою до деталей і повагою до багатої історії можна трансформувати місце, відкриваючи абсолютно нову перспективу для відвідувачів» [23].

Музеєфікація замку у Казімежі Дольному, Польща

«Замок у Казімежі Дольному - одне з найважливіших місць у Люблінському воєводстві, яке обов'язково варто відвідати під час відвідин Пулавів або Наленчува. Він складається з двох частин: круглої вежі, інакше відомої як Верхній замок, і власне Нижнього замку. Башта розташована приблизно за 200 метрів від замку і зараз слугує чудовим оглядовим майданчиком над містом. Нижній замок був побудований на неправильному чотирикутному плані. Сьогодні на північній стороні річки Вісли збереглися залишки квадратної у плані вежі.

Справжній замок, руїни якого ми можемо побачити і зараз, був збудований у першій половині 14 століття Казимиром Великим. В основному він був побудований з місцевого вапняку, але в деяких місцях використовувалася цегла. Форма замку в той час була більше схожа на овал, ніж на пізніший чотирикутник. Для нього були характерні 2-метрові вали з бійницями, які оточували гарний внутрішній двір.

У 1958-60 роках під керівництвом Сіцінського були проведені археологічні дослідження, які згодом дозволили відреставрувати замок. Роботи, розпочаті у 2011 році, були завершені у 2013 році. Були відреставровані стіни по периметру, житлові флігелі, частина цегляної вежі, а внутрішній двір був знижений і встановлена інсталяція, яка дивовижно підсвічує руїни. У 2014 році замок відкрили для туристів. Перерва тривала рік, за цей час були укріплені нові віднайдені стіни, зроблено кам'яне кільце навколо замку та відремонтовано підземелля вежі (мал. 1.13.).

Нині на першому поверсі цегляної вежі розташована сувенірна крамниця. В оновленому внутрішньому дворіку, який обнесений мурами по периметру, колись був дуже глибокий колодязь.

Мал. 1.13. Замок у Казімежі Дольному з висоти пташиного польоту

Замок не реставрувався з початку 19 століття і залишається руїною, що додає містечку ще більшої романтики і чарівності. Замок розташований на пагорбі, тому з нього відкривається чудова панорама на ринкову площу, річку Віслу, навколишню природу, будинки і широкі околиці» [24].

Висновки до розділу 1

Історико-архітектурне обґрунтування, проведене в рамках дослідження, розкриває історію виникнення та занепаду Долинського замку, а також детальний огляд історії міста Долини. Парковий комплекс на території замчища стане важливим елементом культурної спадщини та буде підкреслювати цінність цього об'єкту.

Аналіз планувальної структури та оборонної системи замків, розташованих на території Івано-Франківської області, виявив особливості їх будови та функціонування, що відображається в їхній архітектурі та розміщенні оборонних елементів.

Розглянуте поняття рекреації та класифікація рекреаційних ресурсів дозволяють зрозуміти потенціал історико-культурних парків та їхнього оточення як місць для відпочинку та розваг.

Вивчений вітчизняний та світовий досвід музеєфікації, ревіталізації пам'яток архітектури та створення паркових комплексів дає можливість врахувати найкращі практики при організації стратегії збереження та розвитку культурної спадщини.

Отже, проведене дослідження дозволило не лише ретельно вивчити історичні та архітектурні аспекти замку та його оточення, але й виявити можливості їх використання для рекреаційних цілей та втілення в їхньому процесі сучасних підходів для збереження культурної спадщини.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження

Методологія наукових досліджень - це теорія пізнання, яка фокусується на конкретних етапах розвитку наукового знання. Вона вивчає пізнавальні процеси, що відбуваються в науці, методи та форми наукового пізнання.

Основною метою методології є вивчення дослідницьких інструментів, методів і прийомів, які допомагають підтримувати нові знання в науці. Об'єктами її дослідження є поняття і методи науки, її сфера застосування, достовірність наукових результатів і розуміння наукових результатів з точки зору філософської та соціальної культури [25].

Сучасна наука розробила багато підходів і методів для вивчення будівель.

розроблено багато методів дослідження будівель. Метою цієї діяльності є всебічне вивчення характеристик будівель і споруд та отримання об'єктивних висновків. Успіх наукового дослідження, формулювання завдань і проведення дослідницької роботи залежить від правильного використання методології наукового дослідження. В процесі дослідження збереження залишків історико-архітектурних пам'яток було використано та проаналізовано методи наукових досліджень які діляться на: загальнонаукові та спеціальні.

До загальнонаукових методів відноситься історичний, систематичний та теоретичний аналіз. До спеціальних – натурні обстеження, музеєфікація, консервація, трасування, функціональна адаптація та метод архітектурної композиції.

Метод історичного аналізу допоміг виявити етапи розвитку об'єкта, визначити його архітектурні особливості, а також зрозуміти його важливість у контексті архітектурної спадщини. Цей метод став невідемним інструментом для збереження історично важливих елементів на території проектування та

розвитку стратегій їхньої консервації, реставрації та використання в майбутньому. Під час дослідження були проаналізовані різні джерела, такі як архівні документи, історичні записи, старовинні малюнки та фотографії, карти, археологічні знахідки.

Систематичний аналіз в архітектурі є методом дослідження, який передбачає структуроване та логічне розглядання різних аспектів архітектурного об'єкта або проблеми. Цей метод дозволяє аналізувати об'єкт або ситуацію з точки зору їх структури, функцій, взаємозв'язків та системних властивостей.

Під час систематичного аналізу архітектурного об'єкта були використані різні підходи. Зібрані доступні дані про об'єкт дослідження, такі як фотографії, документація, проаналізовано структуру та функції об'єкта, визначено його складові частини та їх взаємозв'язки. Дослідження дозволило виявити проблеми та недоліки об'єкта, а також можливості для його поліпшення та розвитку. На основі аналізу сформульовано висновки та рекомендації для подальших кроків щодо об'єкта дослідження. Систематичний аналіз в архітектурі допоміг розкрити потенціал архітектурного об'єкту, виявити проблеми та можливості для його подальшого вдосконалення та розвитку.

Теоретичний аналіз був використаний для розуміння та аналізу основних концепцій, принципів, ідей і теорій. Цей метод передбачає критичний розгляд різних аспектів архітектурної практики та теорії з метою розкриття принципів дії та можливих застосувань. Вивчено різні джерела, такі як книги, статті, наукові публікації, щоб зрозуміти ключові теорії та концепції дослідження. Проаналізовано різні теоретичні підходи та ідеї, оцінено їхню релевантність та придатність для практичного застосування в під час . Сформульовано висновки роботи, узагальнюючи отримані результати та визначаючи можливі шляхи подальшого розвитку або застосування теоретичних знань в процесі розробки магістерської роботи [26].

Використання методу натурних обстежень сприяє виявленню основних особливостей і проблем, що існують на поточному етапі проектування або під час експлуатації об'єкта. На основі отриманих даних та спостережень сформульовано висновки щодо особливостей та характеристик досліджуваного об'єкту.

Метод музеєфікації полягає у перетворенні історико-культурних чи природних об'єктів на об'єкти музейного показу з метою максимального збереження та виявлення їх історикокультурної, наукової, художньої цінності. Сприйняття історико-культурної пам'ятки як музейного об'єкта забезпечує її найповноцінніше побутування, формує особливе ставлення до неї і зумовлює приєднання пам'ятки до живої тканини культури. Музеєфікація не лише є найоптимальнішим варіантом збереження та використання пам'яток культури, а й активно сприяє органічному поєднанню пам'ятки з регіоном, суспільством, середовищем побутування [27].

Консервація – це процес, якій включає в себе ряд заходів, спрямованих на збереження автентичності, цілісності, стабільності об'єкту, щоб забезпечити збереження його автентичності з мінімальним втручанням у існуючий вигляд та захистити об'єкт культурної спадщини від подальших руйнувань.

Метою консервації є діяльності збереження автентичності пам'ятки. Проводяться архітектурні, інженерні та технічні дослідження. Консервація здійснюється на підставі науково-проектної документації, підготовленої фахівцем з реставрації пам'яток. Консервація може бути тимчасовою або постійною. Тимчасова консервація зазвичай проводиться в рамках першочергових проти аварійних робіт для запобігання руйнуванню пам'яток на певний період часу до початку реставрації. Сюди входить встановлення опор, тимчасових накриттів, дахів, водовідведення [28].

Трасування – вид археологічних робіт, під час яких контури фундаментів зрйнованої будівлі прокладають на поверхні, в той час коли справжні фундаменти можуть бути заховані під землею.

Функціональна адаптація в архітектурі відноситься до процесу зміни або адаптації існуючих архітектурних об'єктів або просторів для нових функціональних цілей або потреб. Цей процес охоплює різноманітні аспекти, такі як перепланування приміщень, зміни в конструкції, модифікація інженерних систем та впровадження нових технологій. Функціональна адаптація є важливим інструментом для збереження та використання існуючих архітектурних об'єктів, дозволяє зберегти історичні та культурні цінності об'єктів, одночасно забезпечуючи їхню актуальність та використання у сучасному світі [29].

Метод архітектурної композиції - це система принципів, правил та методів, які були використані для створення гармонійних та естетичних архітектурних форм та образів. Він включає в себе різноманітні аспекти проектування, від організації простору та структури до використання матеріалів та деталей. Цей метод є ключовим для досягнення гармонії, естетичності та функціональності у архітектурних творах [30].

2.2. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження стосовно реновації, реконструкції та пристосування замків.

Принципи функціонально-планувальної реорганізації замкових комплексів розроблені у роботі Андрусяк У. Б. У своїй праці Андрусяк У.Б. систематизувала замкові комплекси із врахуванням особливостей їх адаптації до нових функціональних елементів за такими категоріями:

« – I категорія – замкові комплекси, де сучасні функціональні елементи впроваджені безпосередньо всередині оборонних укріплень і споруд;

– II категорія – замкові комплекси, де нові функціональні елементи розміщені за межами периметру оборонних укріплень;

– III категорія – замкові комплекси, де передбачено водночас обслуговування у межах оборонних споруд і поза межами укріплень»[31].

Рекреаційно-туристське використання середньовічних замків і фортець досліджувала у своїй роботі Аніпко Н. [32].

Особливості адаптації історичних будівель до сучасних потреб, методи визначення можливих шляхів їх пристосування до сучасного використання описав у своїй роботі Босенко Є.В [33].

Про музеєфікацію пам'яток архітектури як засіб збереження та охорони історико-культурної спадщини розповіла у своїй праці Марія Брич [34]

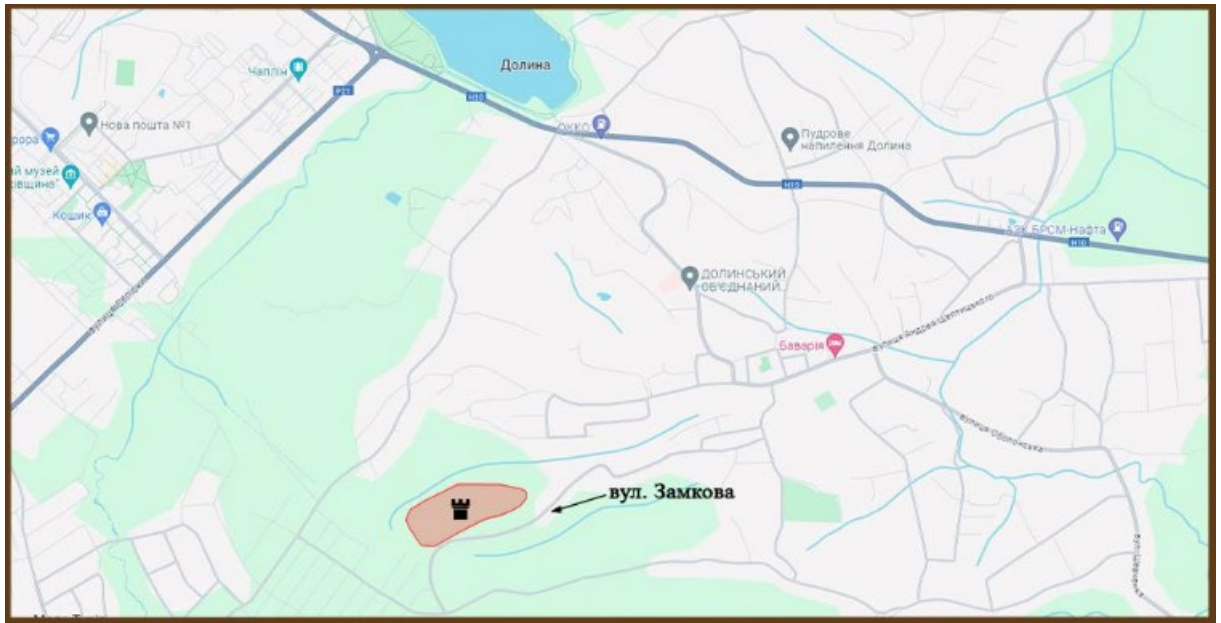
У дослідженні Зарічняк А.П., Чернявської С.С. «Фортифікаційні споруди Карпатського регіону Румунії як об'єкт туристичної атракції» були виділені такі напрямки європейської практики використання колишніх замкових комплексів та фортифікаційних об'єктів в сучасних умовах: організація туристичних маршрутів; розміщення музейних експозицій, об'єктів рекреаційно-оздоровчого призначення, сувенірних крамниць, закладів громадського харчування, готелів і кемпінгів[35].

Закордонний досвід використання замків у туризмі показаний у дослідженнях Кокаревої О.І., Храплива-Антошків Н.Л., Шпондарук В.В.[36].

Лесик О.В. у своїх публікаціях показує основні принципи реставрації пам'яток архітектури, а також описує замки і монастирі України [37, 38].

2.3. Містобудівне обґрунтування території.

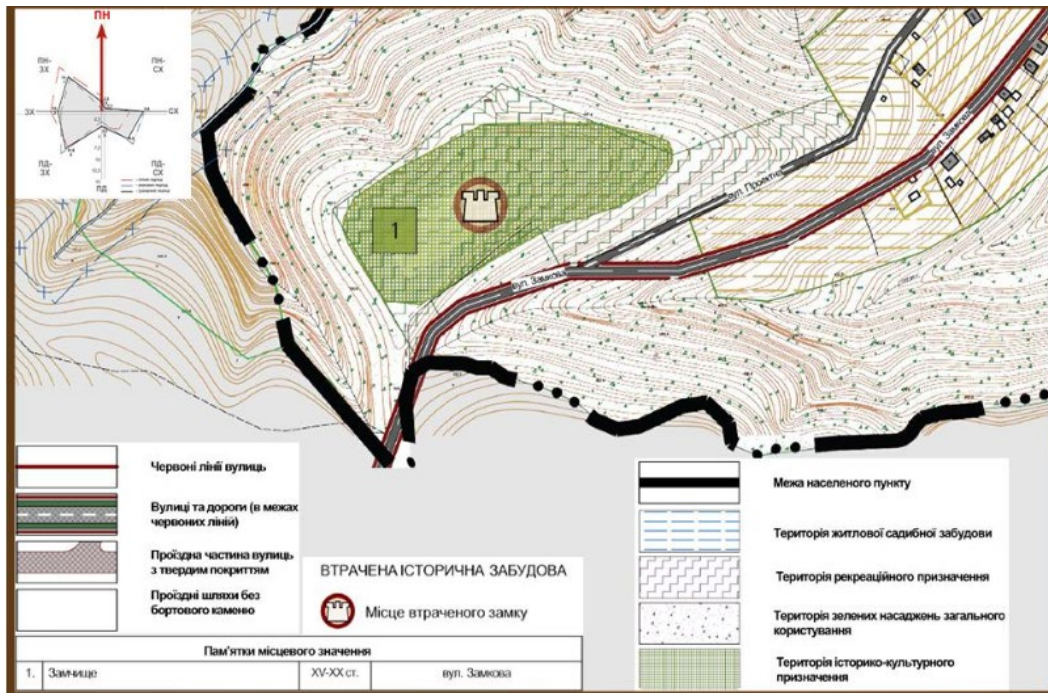
Ділянка на якій здійснюється проектування – Замкова гора, пагорб на околиці міста, що сягає близько 550 м над рівнем моря, з похилими схилами та плоскою поверхнею. Розташована в південній частині м. Долина, Івано-Франківської області, по вулиці Замкова (мал. 2.1.).

Мал. 2.1. Ситуаційна схема розташування Території проектування

Звідси відкривається чудова панорама на околиці міста. Схили вкриті великою кількістю дерев та кущів, вершина гори не використовується та перебуває у занедбаному стані. Територія покрита високою травою, деревами та чагарниками. Біля підніжжя гори, з боку міста, протікає струмок.

Межі зони охоронного ландшафту визначені поширенням візуально-пейзажних зв'язків пам'ятки з природними складовими довкілля, що мають як природний так і антропогенно змінений (збережені фрагменти міських оборонних валів і ровів, городище, замчисько) рельєф ландшафту, і становлять характерне середовище пам'ятки та відіграють важливу роль у цінних пейзажах, що містять пам'ятку. Межа зони охорони археологічного культурного шару проходить по краю видовженого з заходу на схід плато, що розташоване на вершині Замкової гори (Мал. 2.2). Площа зони охорони археологічного культурного шару становить 2,3 га.

Мал. 2.2. Схема існуючого використання території

Протягом 2017-2019 р. на Замковій горі проводилися археологічні дослідження, під час яких було виявлено кам'яний фундамент (мал. 2.3.), за результатами яких і доведено унікальність цієї місцевості. Після фіксації та наукового опрацювання фрагмент середньовічної забудови був законсервований та засипаний для подальшого дослідження.

Мал. 2.3. Фото археологічних розкопок. Замкова гора.

На території Замкової гори є три земляні насипи-кургани, на місцях яких, ймовірно, колись були сторожові вежі-чатівні (мал. 2.4.).

Так як місто Долина розташоване в Івано-Франківській області, клімат відноситься до помірного континентального типу. Зими в можуть бути холодними, з середніми температурами, які коливаються від -5°C до 0°C . Час від часу температура може опускатися нижче, особливо під час сильних хвиль холодів. Сніг випадає регулярно, і товщина снігового покриву може бути значною. Літні місяці в теплі і зазвичай спекотні. Середня температура в липні та серпні зазвичай коливається від $+20^{\circ}\text{C}$ до $+25^{\circ}\text{C}$, але може досягати і $+30^{\circ}\text{C}$ та вище. Літо сонячне та сухе.

Мал. 2.4. Аерофотозйомка території Замкової гори. 1 – місце розташування

На території м. Долини річні суми опадів залежно від висоти місця коливаються у межах 600 – 1800 мм. У теплий період випадає близько 73 % опадів від річної норми. Найбільш дощові літні місяці (VI, VII, VIII), протягом яких випадає близько 44% опадів. Максимум опадів здебільшого випадає на червень. Найбільші суми опадів пояснюються впливом Карпат на атмосферні процеси. Взимку сніг випадає часто, особливо в січні та лютому. Сніг може створювати проблеми з транспортом та комунікаціями.

Вітри в зазвичай помірні, але можуть бути сильні під час зимових бурь або весняних злив. Напрямки вітру різноманітні, оскільки вони залежать від багатьох факторів, таких як географічне положення району, місцевих ландшафтів, вплив близьких гірських масивів тощо. Зазвичай, взимку переважають північні та північно-східні напрямки вітру, особливо під час потужних хвиль холодів. У літні місяці переважають південні та південно-західні напрямки вітру, особливо під час теплих і сухих періодів. Вологість в районі коливається від помірної до високої, особливо під час дощів та снігопадів. Проте влітку вона зазвичай нижча. Це загальні кліматичні умови м. Долини, але загалом це типовий клімат для центральних регіонів України з холодними зимами та теплими літами [39].

Висновки до розділу 2

В ході дослідження було проведено аналіз загальнонаукових та спеціальних методів, що застосовуються у сфері реновації, реконструкції та рекреації. Встановлено, що для досягнення успішних результатів у даній області важливо використовувати різноманітні наукові підходи, які охоплюють не лише інженерні та архітектурні, але й історичні, культурні та екологічні аспекти. Застосування комплексного підходу дозволило враховувати усі важливі аспекти при плануванні та реалізації проекту.

Містобудівне обґрунтування території міста виявилось важливим етапом дослідження. Аналізуючи місцеві умови, культурні та історичні особливості території, екологічні аспекти, було виявлено низку ключових аспектів, які буде враховано при проектуванні парку.

РОЗДІЛ 3. НОРМАТИВНІ ВИМОГИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ОБ'ЄКТА ПРОЕКТУВАННЯ

В процесі розроблення кваліфікаційної роботи були використані такі нормативні документи:

ДСТУ-Н Б В.3.2-4:2016. Настанова щодо виконання ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятниках архітектури та містобудування.

Консервація - це комплекс заходів, спрямованих на запобігання руйнуванню археологічних об'єктів та створення умов для їх довготривалого збереження. Старі кам'яні пам'ятки повинні зберігатися в тому вигляді, в якому вони були на момент їх консервації. Обов'язковою умовою консервації є оборотність інженерно-технічних заходів, які дозволяють повторно захистити пам'ятку або зняти добудови, не пошкодивши її.

Під час консервації збережений не тільки зовнішній вигляд пам'ятки, але й матеріали, з яких вона виготовлена.

Види робіт та умови їх проведення.

Методика консервації старих кам'яних пам'яток включає такі види робіт:

- видалення кам'яних уламків, зруйнованих мас і біологічних забруднень;
- ін'єктування тріщин у кам'яних конструкціях:
- структурне укріплення незакріплених або пошкоджених ділянок:
- з'єднання розшарованих елементів
- заповнення дрібних дефектів; заповнення та шпаклювання тріщин;
- заходи біологічної боротьби.
- поверхневі захисні обробки.

Технічна схема консервації давнього мурування об'єкту складається з низки окремих технічних робіт, які гарантують якість виконання кожного етапу. Такі роботи, як укріплення аварійних ділянок, заміщення втрат і захист

поверхонь кладки, можуть виконуватися одночасно в різних частинах археологічного об'єкта.

Сухе очищення плям, сміття, уламків і біологічних забруднень на горизонтальних і вертикальних поверхнях стіни проводять вручну за допомогою м'яких щіток, йоржиків і ганчірок, з великою обережністю, щоб не пошкодити стіни. При цьому бруд і біобросання видаляються зі збереженням якомога більшої кількості автентичної цегляної кладки. Жорстке механічне очищення (струмінь води або піскоструминна обробка) заборонене. Шматки каменю, цегли, плінфи і розчину, видалені в результаті очищення, слід збирати і зберігати для використання в кладці або при приготуванні реставраційного розчину. Рекомендації щодо ін'єкційного армування надає проектувальник після детального обстеження стану кладки та визначення причини виникнення тріщин.

Заповнення тріщин слід проводити тільки після того, як буде завершено компенсацію втрат, заповнення тріщин і стабілізацію пошкоджених ділянок. В іншому випадку розчин може просочуватися через тріщини або воронки на поверхню підлоги. Слідкуйте за тим, щоб кладка не була насичена надлишком води під час процесу заповнення швів.

Структурне зміцнення неміцних ділянок.

Ефективність просочення на частково пошкоджених матеріалах залежить від їх фізико-хімічних властивостей і капілярно-пористої системи, характеристик поверхні і взаємодії між полімером і поверхнею матеріалу, що ремонтується.

Просочений шар повинен бути паропроникним, інакше вода, що накопичується на ділянках, прилеглих до полімерного просоченого шару, при замерзанні зруйнує його.

Зміцнення конструкції слід проводити в кілька етапів. Спочатку в товщу будівельного матеріалу за допомогою шприца або спеціального обладнання

вводиться армуючий розчин. Потім проводять просочення методом обрізання за допомогою фарбопульта або м'якого пензля до повного насичення, уникаючи утворення глянцю. Надлишки розчину слід негайно видалити, не даючи йому висохнути.

Технічні перерви між операціями, концентрація зміцнюючого розчину, необхідні розчинники та їх склад повинні бути перевірені і визначені під час експериментальної розробки в лабораторії та під час закладання експериментальних ділянок на території консервації.

Перед заповненням пустоти слід продути і видалити забруднення, наскільки це можливо. Заповнення пустот слід проводити обережно, використовуючи спеціальне обладнання (шприци, ін'єкційні пістолети тощо). Відновлення незначних дефектів, ремонт тріщин, шпаклювання та покриття У разі незначних дефектів можуть бути проведені додаткові роботи для забезпечення цілісного сприйняття історичного вигляду об'єкта реставрації. У випадку значних дефектів шпаклювання слід проводити пошарово, товщину кожного шару визначає технічний інститут. Наступний шар наноситься після затвердіння попереднього, щоб запобігти усадці розчину.

Запобіжні заходи проти біологічних факторів

Обробка проти біологічних агентів повинна проводитися як для знищення, так і для профілактики. Заходи біологічного контролю включають наступні види обробки: профілактичні - обробка проти лишайників, пліснявих грибів і шкідливих бактерій:

- Обробка гербіцидами.

- Гербіцидна обробка: знищення чагарників і трав'янистих рослин та їх кореневої системи.

Швидкісні захисні засоби наносяться на поверхні щіткою або обприскуванням.

Захисна обробка поверхні.

Для захисту поверхонь від впливу погодних умов і вологи слід застосовувати гідрофобні засоби для обробки поверхні. Захисну обробку поверхні стіни слід проводити після завершення всіх комплексних консерваційно-реставраційних робіт.

Ця обробка здійснюється шляхом нанесення на поверхню декількох шарів спеціального складу до того, як поверхня набуде гідрофобних властивостей (перевірено експериментально), але не утворить глянцю. Обробку цегли та каменю гідрофобізатором слід проводити в суху погоду при температурі не нижче +5°C. Оскільки поверхня втрачає свої гідрофобні властивості (зазвичай протягом 5-10 років), захисну обробку слід регулярно поновлювати.

Вибір матеріалу.

Для захисту старих поверхонь слід використовувати матеріали, які відповідають таким критеріям

- вони не повинні негативно впливати на стан оригінальної стіни, тобто бути фізично і хімічно сумісними.
- повинні забезпечувати паро- та повітропроникність верхнього шару стіни;
- мати відповідні фізико-механічні властивості, які структурно стабілізують нижній шар зруйнованої стіни і дозволять частково зруйнованому матеріалу набути необхідних властивостей; і
- забезпечити незмінність кольорових і тональних характеристик об'єкта, що підлягає реставрації; та
- забезпечити довговічність і адгезію матеріалу об'єкта при тривалій експлуатації об'єкта в умовах мінливої температури і вологості;
- забезпечити оборотність матеріалу (можливість видалення консерваційного матеріалу без пошкодження пам'ятки).

Матеріали для ін'єкції в тріщини стін

Склад ін'єкційного розчину слід підбирати з урахуванням фізико-механічних властивостей матеріалу стіни. Після затвердіння ін'єкційний розчин повинен бути сумісним з матеріалом стіни. Основними матеріалами, які слід використовувати для приготування розчину, є вапно, пісок і цемент не нижче 2 класу. За необхідності можна використовувати пластифікатори для надання розчину необхідних властивостей. Не слід використовувати щільні цементні розчини, їх слід модифікувати за допомогою добавок.

Матеріали для структурного армування неміцних ділянок

Для структурного армування кладки слід використовувати матеріали і композиції на основі акрилатів, ціанакрилатних смол, кремнійорганічних сполук і ортосилікатів. У вологих приміщеннях не слід використовувати клейові суміші, що набухають у воді.

Для глибокого просочення вологих пористих матеріалів, повільного затвердіння суміші та отримання однорідної полімерної матриці з хорошою адгезією до поверхні каменю рекомендується використовувати органічні розчини, їх суміші та розчинені у воді розчини полімерів з низькою в'язкістю. Неорганічні консерванти (наприклад, вапняне молоко) довговічні, але крихкі, їх слід змішувати з пластифікаторами та поверхнево-активними речовинами. Використання полімерних композицій дозволяється тільки після розробки методів армування і реалізації натурних експериментальних ділянок з відпрацюванням необхідних концентрацій і способів армування.

Матеріали для шаруватих елементів

Для склеювання можуть використовуватися композиції на основі органічних і неорганічних в'язучих та їх сумішей. Основними вимогами до клейових композицій є відповідні фізико-хімічні властивості, консистенція, сумісність з основою і стійкість до зовнішніх факторів (перепади вологості і температури, УФ-випромінювання, морозостійкість).

Додаткові матеріали.

Будь-які втрати кладки, такі як розчин, камінь, цегла, цоколь і заповнення тріщин, повинні бути компенсовані розчином зі складом, подібним до реального. Рекомендується компенсувати втрати в кладці каменем і цеглою.

Матеріали для боротьби з біопестицидами

Біоциди та гербіциди - це хімічно активні речовини, які знищують трав'янисту та чагарникову рослинність. Використовуються як вітчизняні, так і зарубіжні препарати, але з обов'язковим тестуванням і дотриманням регламентів. У нас використовується широкий спектр біоцидів, які знищують мохи, а також мають фунгіцидну дію [40].

ДБН Б.2.2-12:2019 Планування та забудова територій:

Вимоги які були застосовані на основі даного документу:

- ефективного використання простору для створення екологічно чистого та комфортного середовища для життя і роботи;
- охорона та раціональне використання культурної спадщини, її території, буферних зон, зон охорони культурної спадщини, історичної забудови та містобудівних утворень;
- забезпечення інвестиційно привабливих умов для реабілітації та використання територій історичної забудови, будівель і споруд, що мають історико-культурну та архітектурно-художню цінність і є носіями історичного характеру їхнього середовища.

Межі зон комплексної реабілітації та їх використання визначаються містобудівною документацією. Якщо населений пункт занесений до Списку історичних населених місць України, то історико-архітектурний опорний план, що визначає межі зони охорони історико-культурної спадщини та її використання, є першим матеріалом для підготовки цього документа.

При підготовці науково-проектної та містобудівної документації необхідно забезпечити, щоб

- елементи історичного ландшафту та саду разом з основними композиційними прийомами планувальної системи, характерними для історичної забудови (наприклад, суцільна забудова ділянок, вільне розташування будівель), зберігали якість ландшафту, ландшафтний характер та ціннісний порядок території.

- конститутивне підпорядкування забудови домінанті існуючої історичної забудови (містобудування), тобто збереження або покращення візуального сприйняття найбільш соціально, функціонально та естетично важливих будівель за допомогою архітектурних та містобудівних засобів;

- збереження традиційного характеру середовища шляхом забезпечення композиційної узгодженості між новою (або реконструйованою) та історичною забудовою з точки зору силуету, масштабу, основних прийомів і засобів архітектурної композиції (включаючи пропорції, ритм і тектоніку), кольору і матеріалів поверхні;

- збереження відкритих просторів та альтернативного розташування будівель для забезпечення видимості культурних цінностей; посилення естетичного та композиційного характеру історичної забудови; виявлення та відновлення композиційних та візуальних зв'язків домінуючої присутності історичної забудови, загальної архітектури та ландшафту;

- збереження середньої поверховості та щільності історичної забудови.

В межах історичних ареалів населених місць слід зберігати забудову, що має історичну цінність, та міські плани з традиційними екологічними характеристиками.

У заповідних зонах, музеях просто неба, пам'ятниках та історико-культурних заповідниках забороняється знесення цінної історичної забудови. Пріоритет слід надавати регенерації (зокрема, ревіталізації та, за необхідності, реабілітації).

В історичних ареалах за погодженням з відповідним органом охорони культурної спадщини у виняткових випадках зберігаються цінні історичні особливості середовища, зберігаються (відтворюються) архітектурно-художні особливості та умови для об'ємно-просторового розпізнавання значних історичних будівель з їхніх головних фасадів, зберігаються (відтворюються) архітектурно-художні особливості головних фасадів загальноісторичної забудови та, у разі обґрунтованості, допускається реконструкція цінних історичних будівель зі зміненими геометричними параметрами. Зокрема, вони повинні відповідати їм за силуетом, масштабом, основними прийомами і засобами архітектурної композиції (у тому числі пропорціями, ритмом і тектонікою), кольором та оздоблювальними матеріалами.

На територіях, де історичне середовище деградоване, а цінна історична забудова розпорошена, з дозволу відповідного органу охорони культурної спадщини обов'язковим є збереження цінних фасадів важливих історичних будівель, за умови бажаного збереження архітектурно-художніх особливостей головних фасадів історичної забудови в цілому, реконструкція будівель зі зміною їх геометричних параметрів допускається лише у разі, якщо це не суперечить використанню визначених історико-архітектурним опорним планом територій.

Реабілітація історичного середовища (зокрема, ревіталізація, реабілітація та, за необхідності, реновація) є обов'язковою поза межами зон охорони пам'яток, поза межами історичних ареалів населених місць, занесених до Списку історичних населених місць України, поза межами зон охорони пам'яток, в зонах історичної забудови населених місць, не занесених до Списку історичних населених місць України, або в зонах історичної забудови, на території яких відсутні пам'ятки культурної спадщини. За винятком історичних ареалів та пам'яток культурної спадщини, необхідно зберігати архітектурно-художні особливості цінних фасадів важливої історичної забудови, а також бажано зберігати архітектурно-художні особливості головних фасадів загальноісторичної забудови [41].

ДБН Б.2.2-5:2011 Благоустрій територій

Маршрутні схеми парків і садово-паркових об'єктів розроблені таким чином, щоб у певній послідовності пов'язати основні зони і композиційні центри парку. До обов'язкового переліку елементів благоустрою парку включені наступні: тверде покриття доріжок і майданчиків, кріплення поверхні, озеленення, лавки, урни та контейнери для збору побутових відходів, освітлювальні установки, архітектурно-декоративні освітлювальні установки, велопарковки.

Правила збору побутових відходів відповідають чинним нормам. Майданчик прилягає до дороги, але не перешкоджає дорожньому руху. Забезпечений вільний проїзд спеціалізованого транспорту для перевезення. Розмір майданчика розрахований на розміщення необхідної кількості контейнерів. Загальний об'єм контейнерів базується на кількості населення з 25-відсотковим запасом. Розмір проходу між контейнерами і краєм майданчика не менше 1,0 м, а між контейнерами - не менше 0,35 м. Покриття майданчика запроектувано аналогічно покриттю проїзної частини. Ухил поверхні майданчика у бік проїзної частини від 5 до 10 % для запобігання застою води та скочування контейнерів. Зв'язок майданчика з прилеглою дорогою на одному рівні з бордюром або.

Освітлювальні прилади працюють на освітлення прилеглої території та мають висоту не менше 3 м. Озеленення має високу якість рослинності з густими та щільними кронами дерев. Висота відкритого простору від рівня покриття поля до крони дерев не менше 3,0 м.

В місцях масового відвідування населення, де громадські туалети відсутні або мають недостатню місткість, передбачені туалетні кабінки. До них відносяться місця проведення масових заходів, великі комерційні та сервісні будівлі, місця відпочинку (парки, сади) та невеликі, не повсякденні заклади харчування та пиття. Встановлення туалетів на прилеглій території заборонено. Приватні туалетні кімнати розташовуються на твердому покритті. Покриття та

ширина пішохідних доріжок до туалетів розраховані таким чином, щоб дозволяти епізодичний доступ приватного автотранспорту. Пішохідні доріжки, що ведуть до громадських туалетів, є рельєфними, щоб орієнтувати людей з вадами зору. На шляху до громадських туалетів і перед ними немає сходів, порогів або інших перешкод, що обмежують вільне пересування маломобільних груп населення. Пересувні туалетні кабінки для тимчасового обслуговування та громадські туалети розташовані на відстані не менше 50 м від житлових будинків і громадських будівель, де пересувається або скупчується велика кількість. Орієнтовний розрахунок місткості та продуктивності громадських туалетів здійснений з розрахунку не менше однієї одиниці на 1000 осіб населення.

До матеріалів та умов обробки спортивного інвентарю встановлені такі вимоги - дерев'яне обладнання повинно мати сертифікат якості або відповідності та бути виготовлене з деревини твердих порід зі спеціальною обробкою для запобігання гниттю, всиханню, загорянню та розколюванню; дерев'яне обладнання повинно бути відшліфоване, а гострі кути заокруглені; - необхідно використовувати метал, особливо в несучій конструкції обладнання; металева фурнітура повинна мати надійні з'єднання та відповідну обробку (вологостійке покриття, антикорозійне покриття); бетонні та залізобетонні елементи обладнання повинні мати марку не вище 300, морозостійкість - не вище 150, а також гладкі поверхні [42].

ДБН В.1.2-9-2008 Основні вимоги до будівель і споруд. Безпека експлуатації

Вимоги які були застосовані на основі даного документу:

- зроблено належне проектування будівельного об'єкта.
- будівельні вироби, які використані для відповідних елементів будівельних об'єктів (дороги, доріжки) мають обмеження щодо слизькості; [43]

ДБН А.2.2-14-2016 Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування

Норми цього документу поширюються на консервацію, реставрацію, музеєфікацію, ремонт (реставрацію), пристосування, протиаварійну консервацію та протиаварійні роботи на пам'ятках архітектури, поширюється на проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт з охорони пам'яток та підготовку науково-проектної документації. Поширюються на проведення науково-дослідних робіт та розроблення науково-проектної документації з охорони пам'яток нерухомої культурної спадщини інших типів, як це визначено Законом України «Про охорону культурної спадщини» [44]

ДБН В.1.1-7:2016 Пожежна безпека об'єктів будівництва

Вимоги які були застосовані на основі даного документу:

- створено умови для своєчасної та безперешкодної евакуації людей у разі виникнення пожежі;
- передбачено захист на шляхах евакуації від дії небезпечних чинників пожежі;
- у разі пожежі передбачено, що евакуація людей буде проводитися через евакуаційні виходи та сходи;
- двері на шляхах евакуації відчиняються в напрямку виходу людей [45].

ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення

Згідно даного документа були враховані наступні пункти :

- вхід на територію обладнаний доступними елементами інформації про об'єкт.
- передбачено умови безперешкодного пересування по ділянці до будівлі або по території парку. Ці шляхи поєднані з зовнішніми по відношенню до ділянки транспортними та пішохідним комунікаціями, паркувальними місцями.

- система засобів орієнтації та інформаційної підтримки, а саме тактильні та візуальні елементи доступності, аудіопоказчики передбачені на всіх шляхах руху до будівель і споруд.

- повздовжній уклон пішохідних шляхів не перевищує 1:20 (5 %) [46].

Оздоблювальні роботи в будівництві - це комплекс технічних операцій, що виконуються для надання поверхням будівель і будівельних конструкцій захисних і декоративних властивостей . У сучасному будівництві розрізняють дві групи оздоблювальних робіт: опоряджувальні та опоряджувально-монтажні .

Оздоблювальні роботи - це захисно-декоративні покриття, що наносяться на поверхні будівель, споруд та обладнання, які потребують улаштування штукатурки, скління, облицювання та зовнішнього оздоблення матеріалами, що можуть включати використання різних будівельних розчинів та фарб .

Оздоблювальні покриття відповідають певним вимогам:

- вони довговічні;
- нетоксичні;
- не залишають слідів на об'єкті;
- забезпечують відповідний зовнішній вигляд.

При проектуванні оздоблювальних покриттів слід виходити з функціонального наповнення об'єкта, умов експлуатації та вимог до вибору оздоблювальних покриттів для приміщень і об'єктів спеціального призначення.

Оздоблювальні матеріали бувають природні та штучні, для внутрішніх і зовнішніх робіт, а деякі матеріали можуть використовуватися подвійно. Вибираючи матеріал, необхідно розуміти його фізичні властивості, походження та потенційне використання.

До натуральних оздоблювальних матеріалів для покриття підлоги і стін відноситься натуральний камінь, який відрізняється довговічністю, міцністю і фактурним малюнком, дерево.

До штучних оздоблювальних матеріалів відносяться керамічні матеріали. До них відносяться керамічна плитка, керамограніт і мозаїка, які мають високі експлуатаційні та архітектурно-декоративні властивості.

Інша група оздоблювальних матеріалів включає декоративні матеріали, такі як скло, метал, декоративні штукатурки, наливні підлоги та натяжні стелі. Ці матеріали відрізняються високою якістю під час експлуатації та стійкістю до зовнішніх впливів. Декоративні матеріали використовують для підкреслення зон або якихось незвичних ділянок [47].

Висновки до розділу 3

Важливо враховувати національні та міжнародні норми, спрямовані на збереження та охорону культурної спадщини. Проектування повинно здійснюватися з максимальним збереженням історичної та архітектурної цінності території.

При проектуванні слід дотримуватися норм і вимог щодо безпеки та стабільності споруд. Це включає в себе оцінку стану конструкцій, використання міцних матеріалів та відповідність будівельних норм.

В процесі дослідження важливо визначити функціональну придатність руїн. Вони можуть бути використані як музеї, арт-простори, місця для проведення культурних заходів чи рекреації.

Проектування має враховувати потреби всіх користувачів, забезпечуючи доступність для людей з обмеженими можливостями та інклюзивний підхід до використання об'єкту.

Важливо враховувати екологічні аспекти при ревіталізації, зокрема, використання енергоефективних технологій, збереження природних ландшафтів та раціональне використання ресурсів.

Отже, адаптація руїн в умовах паркового комплексу вимагає комплексного підходу з урахуванням різноманітних аспектів, від історичної цінності до екологічної сталості.

РОЗДІЛ 4. ПРОЕКТНА ПРОПОЗИЦІЯ. АРХІТЕКТУРНО-РОЗПЛАНУВАЛЬНЕ ВИРІШЕННЯ ОБ'ЄКТА ПРОЕКТУВАННЯ

4.1. Функціональне зонування

Функціональне зонування території проектування - це процес поділу площі на різні зони або області залежно від їх призначення та функцій. Це важливий етап при розробці будь-якого проекту, включаючи й парки. В процесі функціонального зонування було досліджено потреби майбутніх користувачів.

При розподілі зон і визначенні їхніх меж були враховані такі умови як рельєф, екологічні особливості, історичний контекст.

Для кращого розуміння організації простору парку було розроблено план функціонального зонування (мал. 4.1.)

Мал. 4.1. Схема функціонального зонування території

Історико-рекреаційний парк включає такі зони:

- 1 – зона пасивного відпочинку;
- 2 – зона кемпінгу;
- 3 – культурно – видовищна зона;

4 – службово-побутова зона;

5 – зона активного відпочинку;

6 - історико-культурна зона;

Зона пасивного відпочинку - це простір у парку, призначений для спокійного і відпочиваючого часу відвідувачів. Ця зона характеризується спокійною атмосферою та привабливими природними краєвидами. У цій зоні розташовані альтанки та оглядова вежа. Відвідувачі можуть розслабитися та насолодитися природними краєвидами.

Зона кемпінгу - це відведена територія, призначена для тимчасового проживання на природі, зазвичай в наметах.

Культурно-видовищна зона - це зона, спеціально призначена для проведення різноманітних культурних та розважальних заходів, які призначені для задоволення і розваг відвідувачів. У цій зоні розміщуються кінотеатр під відкритим небом, ристалище, сцена.

Службово-побутова зона - це зона, яка призначена для забезпечення зручностей відвідувачів території. У цій зоні розташовані туалети та сміттєві баки, також можуть бути інші об'єкти, що сприяють забезпеченню комфорту та безпеки користувачів. Ця зона відіграє важливу роль у підтримці комфорту та чистоти території.

Зона активного відпочинку - це територія, призначена для різноманітних фізичних та спортивних активностей, які сприяють активному способу життя та здоровому відпочинку відвідувачів. У цій зоні розташований дитячий майданчик, спортивні споруди та обладнання, що дозволяють займатися фізичною активністю та розважатися, підліткова лазанка.

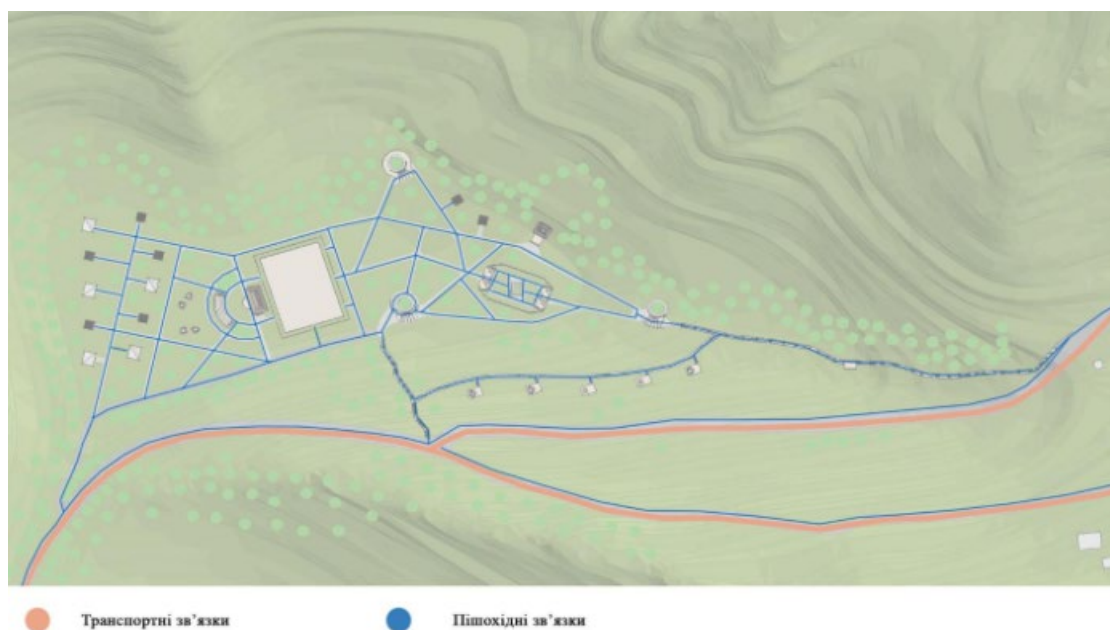
Історико-культурна зона - це особлива територія, яка зберігає історичні та культурні цінності та має значення для національної спадщини. У цій зоні розташовано археологічне відкриття та інші об'єкти, що нагадують історію та культуру цієї території.

відвідувачів. Проект передбачає наявність чітких та широких пішохідних доріжок, які забезпечують безпечний рух відвідувачів. Доріжки розташовані відповідно до потреб відвідувачів, обходячи цікаві природні та архітектурні об'єкти. Пропонується розміщення інформаційних табличок з маршрутами та орієнтирами для допомоги відвідувачам у навігації та плануванні маршруту.

Також створення зони для відпочинку пішоходів, де вони можуть зупинитися, насолодитися красою природи та відновити сили.

Розроблено оптимальну систему входів та виходів для зручного руху відвідувачів, запобігання заторів та економії часу. Забезпечено доступу до ключових місць і пам'яток у парку.

Загальна мета організації руху пішоходів була в створенні безпечного та комфортного середовища для прогулянок та відпочинку у парку.

Мал. 4.3 Схема пішохідних та транспортних зв'язків

4.3. Проектні рішення

Під час проектування будь-якого об'єкту важливо ретельно розглянути проектні рішення щодо кожного його аспекту. У випадку будівництва, це стане ключовим етапом, який визначить якість та ефективність майбутнього об'єкту.

Проектні рішення охоплюють широкий спектр питань, від вибору місця розташування та розміру майданчика до планування інфраструктури та вибору матеріалів для покриття.

Оглядова вежа (мал. 4.4.) розташована в північно східній частині парку. Висота вежі - 13 метрів, що дозволить розглядати чималі площі та насолодитись краєвидом міста. Форма квадратна, в плані має розміри 4.3 м на 4.3 м., сходи розташовані в середині. Віконні отвори розташовані так, щоб людина могла спостерігати за довкіллям піднімаючись по сходах. Вежа має три оглядові площадки на трьох рівнях висоти – 2.8 м., 5.6 м. та 8.4 м. Сама конструкція вежі – металева, з дерев'яним оздобленням фасадів.

Мал. 4.4. Оглядова вежа

Кінотеатр під відкритим небом - це особливий вид кінотеатру, де фільми демонструються на відкритій території без даху або покрівлі, найчастіше в нічний час. Спостерігати фільми під відкритим небом створює неповторну атмосферу, що дозволяє відчувати близькість природи та насолоджуватися кіно під зірками. Відсутність стелі дозволяє глядачам насолоджуватися приємним кліматом та свіжим повітрям, особливо влітку. Кінотеатри під відкритим небом часто збирають багато людей, створюючи унікальну спільноту фанатів кіно та природи. Глядачі можуть вільно переміщатися під час сеансу, спілкуватися з друзями та розслабитися на трав'янистих ділянках або пікнікуючи. Загалом,

кінотеатр під відкритим небом - це чудовий спосіб насолоджуватися кіно та природою одночасно, створюючи незабутні враження для глядачів усіх вікових категорій.

Проектні рішення для кінотеатру під відкритим небом включають розгляд різних аспектів. Обираючи місце для кінотеатру, враховано зручний доступ, відсутність об'єктів, які можуть заважати присутнім перегляд фільму (наприклад дерева), а також поблизу природні красоти, які додають атмосферу. Розроблено план майданчика з урахуванням розміщення екрану та місць для глядачів (мал. 4.5.).

Мал. 4.5. Кінотеатр під відкритим небом.

Місця для паркування, туалети та місця для переходу розроблені з урахуванням потреб відвідувачів. Врахований екологічний аспект під час експлуатації кінотеатру, включаючи використання екологічно чистих матеріалів та енергоефективні технології. Проектні рішення враховують потреби та вимоги місцевої спільноти, забезпечуючи якість та комфорт для глядачів, а також збереження навколишнього середовища.

На території парку пропонується влаштування біотуалетів. Вони мають кілька переваг порівняно з традиційними санітарними спорудами. Біотуалети використовують природні біологічні процеси для розкладання

відходів, що робить їх екологічно чистими та безпечними для навколишнього середовища. Біотуалети не потребують підключення до каналізаційної системи, тому вони можуть бути встановлені в будь-якому місці, навіть у віддалених або важкодоступних зонах. Деякі типи біотуалетів, такі як портативні або компактні моделі, можуть бути легко переміщені з місця на місце, що робить їх ідеальними для застосування у відкритих просторах чи на подіях. Біотуалети зазвичай потребують менше затрат на обслуговування та утилізацію порівняно з традиційними санітарними системами. Біотуалети можуть бути добре спроектовані та забезпечувати комфорт користувачам, забезпечуючи санітарні умови навіть у віддалених місцях.

Проектні рішення для альтанок враховують не лише її зовнішній вигляд, а й функціональність, безпеку та зручність для користувачів. Вибір стилю, форми та матеріалів, що відповідають загальному естетичному образу парку та місцевому середовищу. Зручна композиція, що легко вписується у ландшафт. Визначено оптимальні розміри альтанок, які забезпечать достатню кількість сидячих місць та простір для відпочинку. Для конструкції альтанки вибрано матеріали, які є стійкими до погодних умов, мають довговічність та легкість в обслуговуванні. Розглянуто можливість для покриття альтанки, таку як тент, він забезпечить захист від сонця, дощу та інших погодних умов.

Пропонується музеєфікувати залишки фундаменту Долинського замку методом трасування, знайденого під час археологічних розкопок в 2017-2019 р. Навколо руїн запроектована дерев'яна фортеця, яка має 4 вежі-чатівні які можуть використовуватись як оглядові вежі. Також територія обгороджена частоколом. Кожна вежа має приміщення на першому поверсі яке може використовуватись як склад для інвентарю чи торгова крамниця під час проведення фестивалів та свят на території Замкової гори.

Навколо земляних курганів, методом трасування, відтворити контур веж які ймовірно розташовувались на цих місцях.

Мал. 4.6. Проектовані альтанки

Проектування дитячих майданчиків включає в себе ряд важливих аспектів, які забезпечують безпеку, розвиток та задоволення для дітей. Забезпечено безпечні ігрові зони, використано безпечні матеріали та обладнання, враховані вікові особливості дітей при проектуванні.

Дитячі майданчики інтегровані у природне середовище, використано рослинність, природні матеріали та естетичні елементи для створення привабливого та гармонійного середовища. Майданчик розділений на різні зони для різних видів ігор та активностей.

Висновки до розділу 4

Запропонована концепція архітектурно-планувального та об'ємно-просторового рішення території «Замкової гори» вдало вирішує ряд проблем, що виникають у контексті функціональності та ефективності. Вивчений історико-архітектурний аналіз дозволив краще врахувати особливості та цінності цієї території

Аналіз міжнародного досвіду показав, що існує низка підходів, які дозволяють замкам стати туристичними об'єктами, візитівками та символами певного села, міста чи регіону, залучаючи додаткові інвестиції та концесії.

При розробленні проєкту були враховані результати попередніх досліджень. У проєкті було запропоновано зробити парковки для автобусів та машин в підніжжі гори, облаштувати територію для комфортного відпочинку, влаштування альтанок, пішохідних доріжок, оглядових майданчиків, кінотеатру під відкритим небом, кемпінгу, ристалища. Також у роботі запропоновано музеєфікувати руїни замку.

Для подальшого розвитку та залучення більшої кількості туристів також вплине створення готелю поблизу території парку, кафе, ресторанів, магазинів та сувенірних крамниць, встановлення інформаційних стендів для навігації по території.

РОЗДІЛ 5. ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

5.1. Охорона праці та безпека життєдіяльності

Охорона праці є фундаментальним елементом будь-якої організації праці. Система охорони праці охоплює комплекс заходів та засобів, які включають в себе правові, соціально-економічні, організаційно-технічні, санітарно-гігієнічні та лікувально-профілактичні аспекти. Мета цієї системи полягає в збереженні здоров'я та підтриманні працездатності людини під час виконання трудових обов'язків.

Закон України «Про охорону праці» визначає ключові аспекти реалізації конституційних прав громадян на забезпечення безпеки їхнього життя та здоров'я під час трудової діяльності. Цей закон регулює взаємовідносини між працівниками та органами державного управління у сферах, пов'язаних з охороною праці. Він охоплює всі сфери діяльності та ґрунтується на нормативно-правових актах. [51]

Закон застосовується до всіх юридичних та фізичних осіб, які, згідно з законодавством, використовують найману працю, і до всіх працівників. Його положення регламентують організацію роботи в галузі охорони праці, включаючи планування та фінансування заходів з охорони праці. Закон визначає структуру служб охорони праці, організацію нагляду та контролю за виконанням нормативних актів з охорони праці, а також порядок розслідування нещасних випадків та відшкодування матеріальної шкоди. Йому приділяється важливе значення у вирішенні актуальних питань охорони праці, що тісно пов'язані з ефективністю економічної структури в сучасних умовах.

Стратегія держави в галузі охорони праці націлена на створення належних, безпечних та здорових умов праці, а також на запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням. Основними принципами цієї стратегії є:

- визнання повної відповідальності роботодавців за створення належних, безпечних та здорових робочих умов.

- комплексне розглядання питань охорони праці на основі загальнодержавних, галузевих і регіональних програм враховує інші аспекти економічної, соціальної політики, науково-технічних досягнень та охорони природного середовища.

При проектуванні громадських просторів в історичних будівлях важливо дотримуватися всіх заходів з охорони праці. При розробці цих заходів та заходів безпеки слід враховувати специфіку об'єкта. Згідно з дослідженнями умов праці, елементами виробничого середовища в процесі праці є гігієнічні та санітарно-гігієнічні умови, психофізіологічні фактори, естетичні фактори та соціально-психологічні фактори.

В усіх приміщеннях робочого оточення на працівників впливають ключові негативні та потенційно небезпечні фактори виробництва, такі як параметри мікроклімату (вологість, температура та швидкість потоку повітря), електромагнітні поля і випромінювання, природне і штучне освітлення, виробничий шум, електробезпека. Ці фактори впливають на комфорт та безпеку працівників на їхніх робочих місцях. Все це повинно відповідати ДСН 3.3.5-8-6.6.1-2002 [52].

З метою створення сприятливих умов для зорової роботи, окрім природного та штучного освітлення, використовується також комбіноване освітлення, як зазначено в будівельних нормах ДБН В.2.5-28-2006 [53].

У приміщеннях історико-культурного парку використовується як природне, так і штучне освітлення.

Природне освітлення забезпечується вікнами, а штучне - системою комбінованого освітлення. Кожне приміщення має певний тип і кількість освітлювальних приладів. Це підвісні світильники, накладні світильники, світлодіодні стрічки та лампи.

Виробничий шум - це небажаний звук, що передається людям, викликає неприємні суб'єктивні відчуття, знижує працездатність, а в деяких випадках викликає проблеми зі здоров'ям. На рисунку 4.3 показані типи шуму.

Джерелами шуму є всі види транспортних засобів, насоси, промислове обладнання, пневматичні та електричні інструменти, верстати та будівельна техніка. Електробезпека - це система організаційних і технічних заходів та засобів, спрямованих на захист людей від шкідливого і небезпечного впливу електричного струму, електричної дуги, електромагнітних полів і статичної електрики.

Класифікація установок за ступенем небезпеки ураження електричним струмом

- Без підвищеної небезпеки (установки без умов, що створюють особливу небезпеку);
- Підвищеної небезпеки (вологість вище 75%);
- Особливо небезпечні (коли вологість близька до 100%).

Територія та всі приміщення історико-культурного парку є вільними від підвищеної небезпеки.

Для гарантій пожежної безпеки об'єкта слід враховувати ДБН В.1.1-7:2016 Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги.

Заходи пожежної безпеки включають:

- підготовку інструкції щодо заходи пожежної безпеки для кожного об'єкта;
- розміщення знаків безпеки на території та в самій будівлі;
- працівники парку мають дотримуватися протипожежного режиму який був встановлений, виконувати його вимоги та інших нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки;

- територію та будівлі проектованого парку необхідно систематично очищати від сміття, відходів, тари, опалого листя тощо та регулярно вивозити у спеціально відведені для цього місця;

- дороги, що ведуть до парку, підходи до інвентарю та систем пожежогасіння повинні постійно утримуватися в чистоті та справному стані, а взимку очищатися від снігу;

- засоби пожежогасіння, входи і виходи з будівель повинні бути освітлені;

- за потреби, повинна бути встановлена пожежна сигналізація;

- скласти евакуаційні плани [45].

5.2. Охорона навколишнього середовища

Охорона навколишнього середовища - це комплекс заходів, спрямованих на обмеження негативного впливу людини на природу. Діяльність людей пов'язана з утворенням великої кількості відходів, які у вигляді газів, рідких речовин і твердих залишків потрапляють у біосферу нашої планети. Багато цього сміття є шкідливими не тільки для людини, але й для всіх живих організмів. Природне середовище не може встигати поглинати, переробляти та знешкоджувати велику кількість цих речовин, що потрапляють у біосферу. В результаті вони накопичуються в повітрі, воді, рослинах і тваринах. Це призводить до хімічного забруднення біосфери. Крім того, існує низка антропогенних фізичних факторів, насамперед забруднення навколишнього середовища акустичними (шум), електромагнітними випромінюваннями, тепловими та радіоактивними речовинами.

Відповідно до Статті 40. Закону України «Про охорону навколишнього середовища», використання природних ресурсів громадянами, підприємствами, установами та організаціями повинно здійснюватися з додержанням таких основних екологічних вимог:

а) раціональне та економне використання природних ресурсів, ґрунтуючись на впровадженні новітніх технологій, сприяє не лише збереженню

природних дарів, але й забезпечує їх ефективне використання. Такий підхід не лише підвищує ступінь унікальності використання ресурсів, але й сприяє сталому розвитку та збалансованому взаємодії з навколишнім середовищем;

б) повинні здійснюватись заходи які запобігають виснаженню, псуванню, забрудненню природних ресурсів і обмежують вплив негативних факторів на навколишнє середовище;

в) здійснення заходів з відтворення природних ресурсів які відновлюються;

г) використання біологічних, хімічних та інших інноваційних методів для підвищення якості природних ресурсів, забезпечення ефективного захисту навколишнього середовища та забезпечення безпеки для здоров'я населення.

д) захист територій та об'єктів природно-заповідного фонду та інших зон, які потребують особливої уваги та догляду;

е) здійснення діяльності без втручання в екологічні права інших осіб, забезпечуючи взаємодію, що поважає навколишнє середовище.

є) проведення заходів збереження та відповідального використання біорізноманіття при виконанні діяльності, пов'язаної із застосуванням генетично модифікованих організмів [54].

На ділянці прокладені дерев'яні пішохідні доріжки, які запобігають утворенню калюж на стежках та розвіюванню пилу. Земельна ділянка озеленена, по всій території ростуть багато дерев. З інженерної точки зору територія буде обладнана необхідними мережами, що гарантують відсутність негативного впливу на навколишнє середовище.

Висновок до розділу 5

Таким чином, можна побачити, що просторове вирішення історико-культурного парку відповідає вимогам, пов'язаним з охороною навколишнього середовища.

Метою цього розділу є створення правильного середовища на прилеглий до пам'ятки території. Обмежувальні та захисні заходи об'єднані в єдину систему за допомогою архітектурно-планувальних засобів.

ВИСНОВКИ

У цій магістерській роботі був розроблений проект історико-культурного рекреаційного парку «Замкова гора», що має велике значення як для місцевого населення, так і для туристичного потенціалу регіону. Робота передбачала дослідження історії та культурного значення «Замкової гори», розробку концепції парку, його функціонального зонування та інфраструктури, а також врахування принципів сталого розвитку та екологічної безпеки.

Після аналізу замків у стані тривалої руйнації та розгляду різних заходів для збереження пам'яток архітектури слід зробити висновок, що до таких будівель слід застосовувати такі методи: консервацію, фрагментарну реставрацію, фрагментарне пристосування, музеєфікацію, ознакування, ревіталізацію, регенерацію, реновацію. Пропонується відкинути реабілітацію та відбудову, бо ні функція, ні первісний об'ємно-просторовий вигляд не можуть бути повернені такому типу споруд. Архітектурна реновація включає дії, спрямовані на якнайкращу презентацію пам'ятки, що досягається архітектурними методами, які дозволяють туристам відвідувати, вивчати і зрозуміти об'єкт.

Проект історико-культурного рекреаційного парку «Замкова гора» містить концепції та плани розвитку, які можуть стати основою для подальшої реалізації об'єкта. Розроблений проект є важливим кроком у збереженні та розвитку історико-культурного надбання регіону, який має потенціал стати ключовим центром культурно-екологічного туризму та рекреації.

Аналізуючи історичні та культурні аспекти, було виявлено великий потенціал території як місця для відпочинку, освіти та рекреації. Проект передбачає створення зон для різноманітних видів діяльності, таких як спорт, культура, освіта. Кожна зона має своє призначення, сприяючи різноманітним потребам відвідувачів та забезпечуючи збереження природних та культурних цінностей парку.

Залишки Долинського замку потребують принаймні часткової музеєфікації та архітектурної консервації, а територія Замчища - естетичного благоустрою. У місцевості, де розташований замок, є можливості для розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури завдяки історії, культури, природи та архітектури, особливому мікроклімату лісу та унікальному ландшафту. Завдання збору історичної інформації про цю пам'ятку оборонної архітектури було дуже складним. Існуюча література подає подібну інформацію, але здебільшого вона є недостатньою і неповною. Кількість джерел з цієї теми дослідження дуже обмежена і часто містить надлишкову інформацію. Тому вивчення маловідомих замків і фортець, які знаходяться поза основними туристичними маршрутами і постійно руйнуються, має сьогодні велике значення. Ці замки є цінними пам'ятками, які ми повинні вивчати і зберігати для майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко В., Гаврилюк О. Замки Тернопілля: Тернопіль: ТОВ «Новий колір», 2009. 3 с.
2. П'єстрак Ф., Костовецка Я., Стемлер Ф. Долина. Три погляди з минулих літ - Київ : Український пріоритет, 2018. 38, 47, 48 с.
3. У Долині освятять пам'ятний знак на місці середньовічного замку. URL: https://kurs.if.ua/news/u_dolyni_osvyatyat_pamyatnyu_znak_na_mistsi_serednovichnogo_zamku_70415.html
4. Galizien und Lodomerien (1779–1783) - First Military Survey. URL: https://maps.arcanum.com/en/map/firstsurvey-galicia/?layers=here_aerial%2C144&bbox=2665905.447740646%2C6263445.278420122%2C2673463.158912343%2C6272741.9319853075
5. Єзупільський замок середньовічна фортифікаційна споруда у Єзуполі прикордонний замок Речі Посполитої. URL: https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/Єзупільський_замок.html
6. Чернелицький замок, Чернелиця. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/69722_chernelickiy-zamok-chernelica.htm
7. Снт. Рожнятів, івано-франківська область Замок Скарбека. URL: <https://karpatium.com.ua/pamyatky-arkhitektury/zamok-skarbeka>
8. Пнівський замок. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/68490_pnevskiy-zamok.htm
9. Галицький замок. URL: <https://www.karpaty.info/ua/uk/if/fr/halych/sights/zamok/>
10. Рекреація, Туризм і дозвілля: Тлумачення і співвідношення понять. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/smal.htm
11. Рекреація. URL: <https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/Рекреація.html>

12. Зорін І. В., Квартальнов. В. А. Енциклопедія туризму: Фінанси і статистика, 2000. 364 с.
13. Звичайна та специфічна інфраструктура рекреаційної діяльності. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/novykova7.htm
14. Новикова В.І. Рекреаційна інфраструктура: суть поняття, види, методи дослідження. Географія в інформаційному суспільстві, 2008. Т.4. 163-165 с.
15. Масляк П.О. Рекреаційна географія частина І. Методологічні засади рекреаційної географії, Розділ 5. Рекреаційні умови і ресурси, 5.2. Рекреаційні ресурси. URL: https://tourlib.net/books_ukr/maslyak-rekr5-2.htm
16. Бастіон. URL: <https://discover.ua/locations/bastion>
17. Фортечна галерея «Бастіон». URL: <https://www.karpaty.info/ua/uk/if/fr/ivano-frankivsk/museums/bastion/>
18. В Білій Церкві з'явиться середньовічний парковий комплекс «Гюргівська фортеця». URL: <https://kievvlst.com.ua/news/v-bilij-tserkvi-zyavitsya-serednovichnij-parkovij-kompleks-gyurgivska-fortetsya-foto>
19. Парковий комплекс у стилі середньовіччя має стати новим туристичним об'єктом. URL: <https://kyiv.comments.ua/ua/news/society/developments/6001-na-kiivschini-na-ostrovi-buduyut-nezvichayniy-park-video.html>
20. Парк Древній Київ «Київська Русь». URL: <https://kyivregiontours.gov.ua/places/park-drevnij-kiiv-kiivska-rus>
21. Парк Київська Русь. URL: <https://discover.ua/locations/park-kiyivska-rus>
22. Reconstruction of the Szatmáry Palace by MARP. URL: <https://www.dezeen.com/2012/09/11/reconstruction-of-the-szatmary-palace-by-marp/>

23. Transformed: Kalø Tower by MAP Architects Gives New Life to 14th-Century Medieval Castle. URL: <https://architizer.com/blog/inspiration/stories/kalo-tower-by-map-architects-gives-new-life-to-castle/>
24. Zamek w Kazimierzu Dolnym. URL: <https://podbaszta.pl/zamek-w-kazimierzu-dolnym/>
25. Методологія дослідження. Фундаментальна або філософська методологія. Загальнонаукова методологія. Конкретно наукова методологія. Методи і техніка дослідження. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14098/>
26. Методи пристосування замків під культурно-туристичні комплекси. URL: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2021.61.139-158>
27. Музеєфікація пам'яток архітектури та містобудування як засіб збереження історико-культурної спадщини. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4584/mariyabrich.pdf>
28. Вечерський В. В. Консервація пам'яток архітектури // Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Консервація пам'яток архітектури](https://vue.gov.ua/Консервація_пам'яток_архітектури)
29. Adaptation and preservation of architectural heritage: Issues of effective utilization. URL: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/Design/article/view/17813>
30. Архітектурна композиція. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/57813/1/2021%20печ.%2033Л%20ОК%2014.pdf>
31. Андрусак У. Б. Принципи функціонально-територіальної реорганізації замкових комплексів у структурі історичних населених пунктів. URL: <https://conferences.rsglobal.pl/index.php/conf/catalog/download/8/13/293-1?inline=1>
32. Аніпко Н. П. Середньовічні замки і фортеці. Рекреаційно-туристське

використання Н.П Аніпко: Краєзнавство, географія, туризм. 2011, 15-18 с.

33. Босенко Є.В. Визначення потенціалу адаптації значних історичних будівель, як спосіб збереження архітектурної спадщини: дис. на здобуття наукового ступеня канд. арх.. Харківський національний університет будівництва та архітектури, Харків, 2019.

34. Брич М. Музеєфікація пам'яток архітектури та містобудування як засіб

збереження історико-культурної спадщини. URL:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/hcs_2015_2_1_9

35. Зарічняк А. П., Чернявська С.С. Фортифікаційні споруди карпатського

регіону Румунії як об'єкт туристичної атракції: «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Карпатський край. 2018, 194 с.

36. Кокарева О.І., Храплива-Антошків Н.Л., Шпондарук В.В. Закордонний

досвід використання замків у туристичній сфері: Замковий туризм Тернопільської області: проблеми та перспективи розвитку. Тернопіль, 2012, 142 -145 с.

37. Лесик О.В. Принципи реставрації пам'яток архітектури. Традиції та Новаторство: Українська академія мистецтва. Вип. 21. 2013, 97 - 103 с.

38. Лесик О. В. Замки та монастирі України: Львів. 1993, 74 - 75 с.

39. Фізико-географічна характеристика Долинського району. URL:
<https://osvita.ua/vnz/reports/geograf/23331/>

40. ДСТУ-Н Б В.3.2-4:2016 Настанова щодо виконання ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках архітектури та містобудування: від 26.04.2019 р. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=65005
41. ДБН Б.2.2-12:2019 Планування та забудова територій: від 26.04.2019 р. URL: <https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2019/07/DBN-B22-12-2019.pdf>
42. ДБН Б.2.2-5:2011 Планування та забудова міст, селищ і функціональних територій. Благоустрій територій. Зміна № 1: від 29.12.2016 р. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=77431
43. ДБН В.1.2-9:2021 Основні вимоги до будівель і споруд. Безпека і доступність під час експлуатації: від 30.12.2021 р. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=98034
44. ДБН А.2.2-14-2016 Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування: від 29.12.2016 р. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=69834
45. ДБН В.1.1-7:2016 Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги: від 31.10.2016 р. URL: https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2022/08/DBN-V_1_2-7-2021.pdf
46. ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення: від 30.11.2018 р. URL: <https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2019/03/DBN-V2240-2018.pdf>
47. Лівінський О.М. Опоряджувальні роботи: Матеріали, технологія і організація робіт, засоби механізації: Підручник О.М. Лівінський: 2010. 4,5,9 с.
48. ДБН В.2.3-15:2007 Споруди транспорту. Автостоянки і гаражі для легкових автомобілів. : від 07.02.2007 р. URL: <https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2019/01/DBN-V.2.3-15-2007.pdf>

49. ДБН В.2.2-13-2003 Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди : від 10.11.2003 р. URL: <https://ammokote.com/wp-content/uploads/2020/08/DBN-V.2.2-13-2003.pdf>

50. ДБН В.2.2-9:2018 Будинки і споруди. Громадські будинки та споруди. Основні положення : від 28.09.2018 р. URL: https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2019/03/DBN_V-2-2-9-2018-Gromadski-budynky.pdf

51. Закон України від 14.10.1992 № 2694-ХІІ Про охорону праці: 01.10.2023 URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=61107

52. Державні санітарні норми та правила. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу: від 30.05.2014 URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=58073

53. ДБН В.2.5-28:2018 Природне і штучне освітлення: від 01.03.2019 URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=79885

54. Про охорону навколишнього природного середовища. Стаття 40. Додержання екологічних вимог при використанні природних ресурсів: від 25.06.1991 URL: https://kodeksy.com.ua/pro_ohoronu_navkolishn_ogo_prirodnogo_seredoviwa/statja-40.htm

ВІДГУК

наукового керівника на кваліфікаційну роботу

«Історико-культурний рекреаційний парк

«Замкова гора» в м. Долина»

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

студента спеціальності 191 – «Архітектура та містобудування»

Тимчишина Сергія Володимировича

Вибрана студентом тема актуальна та зрозуміла, адже архітектурна організація історико-культурних парків має значний потенціал у просторовому розвитку населених пунктів. Рекреаційні парки часто є не лише місцем відпочинку, але і частиною культурної спадщини. Вони можуть відображати історію, архітектурні стилі та соціокультурні аспекти різних епох. Проектом передбачено збереження цієї спадщини та її роль у сучасному суспільстві. Дослідження може виявитися корисним для розуміння того, як такі об'єкти впливають на розвиток туризму в регіоні.

Студент правильно обгрунтував предмет, об'єкт, мету, методи та завдання свого дослідження у своїй кваліфікаційній роботі, яка повністю відповідає вимогам та обсягам рівня "магістр". В роботі студента досліджено питання збереження історичної спадщини через створення привабливого простору, який поєднує в собі сучасні форми дозвілля і рекреаційні можливості.

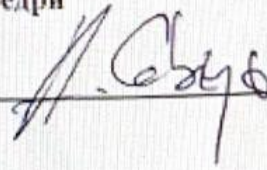
Студент дослідив велику кількість матеріалу та історичних джерел, використовуючи інформацію на різних ресурсах. Розробив проектну пропозицію рекреаційного простору на місці втраченого замку з урахуванням історико-археологічної ситуації.

Результати магістерської роботи можуть бути використані органами влади місцевого самоврядування для поліпшення рекреаційного стану території дослідження та підвищення рівня популярності міста серед місцевих відпочиваючих та закордонних туристів.

Кваліфікаційна робота оформлена правильно, всі матеріали вкладені у логічному порядку. Пояснювальна записка відповідає методичним вимогам.

У кваліфікаційній роботі є достатня кількість графічних матеріалів. Роботу виконано на достатньо високому професійному рівні, а її автор – Тимчишин Сергій Володимирович, заслуговує на позитивну оцінку і пропонується до захисту та присвоєння кваліфікації магістра за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування».

Науковий керівник:
кандидат архітектури, доцент кафедри
архітектури та будівництва
Університету Короля Данила

Савчук А. І.

23 лютого 2024 р.

ПЛАГІАТ

метадані

Заголовок

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПАРК «ЗАМКОВА ГОРА» В М.ДОЛИНА

Автор

Тимчишин С. Науковий керівник / Експерт

підрозділ

King Danylo University

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		9
Інтервали		0
Мікропробіли		31
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		93

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

